Ч. 254 (15.055). Львів, середа 16. листопада 1938. Оплата поштова уплачена готівкою. Рік LXI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ.

Редакція й Адміністрація: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції 246-46
Телефон Адміністрації 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Леґіов Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) . 5.00 зол
чвертьрічно . . . . 15.00 „
піврічно . . . . . . 30.00 „
річно . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-КИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Інтервю премієра Карпатської України.

КОРДОНИ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ЗАҐАРАНТОВАНІ.

Премієр о. Волошин дав інтервю представникові щоденника „Нова Свобода".

Заперечуючи вістки ворожої пропаґанди, підкреслив він, що Німеччина, Італія, Англія та Франція заґарантували кордони Карпатської України та решти союзної держави з хвилиною звороту мадярських етнографічних земель Мадярщині.

КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ НЕ ЗАГРОЖУЄ ГОЛОД.

Уряд подбав про забезпеку населення від голоду. З Румунії можна ввозити кукурудзу без ніяких митних оплат. Бідне населення дістає кукурудзу дуже дешево або як винагороду за працю, родини вояків — безплатно.

Публичні роботи вже почалися.

СТАНОВИЩЕ ДО МЕНШИН.

80 прц. населення держави становлять українці, національної боротьби не буде. Мадярська меншина дістане такі самі права, як українська меншина в Мадярщині.

Уряд не буде толерувати мадярської ірриденти.

Карпатську Україну заселює один нарід — тому нашим гаслом є: один нарід — одна влада.

ЛЕҐЕНДИ ПРО ЗАКАРПАТСЬКУ ЕМІҐРАЦІЮ З АМЕРИКИ.

Телеграми буцім то від американських „карпаторосів" з домаганням: прилучити Карпатську Україну до Мадярщини вислали мадярські аґенти.

Зате українська закарпатська еміґрація уладила в Нюйорку, Шікаго та в інших містах Злучених Держав і Канади стихійні віча, які вислали привіти прем. о. Волошинові та вислови радости, що на Закарпатті запанувала українська влада. На руки прем. о. Волошина переслано кілька тисяч долярів, що їх еміґрація зібрала на підмогу своїм землякам у старому краю.

Населення Карпатської України стоїть твердо при своїй владі та поборює всіх диверсантів, байдуже відкіля вони приходять.

ВІДГУК У ЧЕСЬКІЙ ПРЕСІ.

Як довідуємося з радієвого комунікату пресового бюра Карпатської України, майже всі чеські часописи широко зреферували інтервю премієра о. Волошина в „Новій Свободі".

У Карпатській Україні почалася правильна шкільна наука.

„Пресове Бюро" Карпатської України повідомляє, що 16. ц. м. починається правильна шкільна наука в б. берегівській українській реальній ґімназії, яку перенесли були до Білок.

Осідком ґімназії стали Білки й там теж працюватиме від тепер українська реальна ґімназія.

Фенцик вибирається до Парижа.

Сумної слави грошелюбний „вожд русских чорних сорочок" Пішта Фенцик, який після окупації Ужгороду отверто скинув маску, заявляючи, що в його жилах пливе мадярська кров, не хоче ще зректися своєї гадючої роботи. Як подає чеська преса, Фенцик, який заповів диверсію своїх „чорних сорочок" на Карпатській Україні, вибирається небавком до Парижа. Покищо годі щось певного сказати про те, чого він туди вибирається; цього можна лиш догадуватися. Зате певне одно: фінансують ту поїздку ті, в чиїм інтересі п. Фенцик їде до французької столиці.

—o—

Після Чехословаччини -- черга на Румунію.

ДОМАГАННЯ МАДЯРСЬКОЇ МЕНШИНИ В СЕМИГОРОДІ.

Делеґація мадярської меншини з 14-ох семигородських повітів доручила премієрові Румунії меморіял з домаганням рівноправности мадярської меншини в Румунії.

Зокрема мадяри домагаються, щоб Румунія:

1) затвердила мадярські політичні угрупування,

2) обсадила мадярами державні становища на мадярській етнографічній території,

3) дозволила творити незалежні від держави господарські організації,

4) обсадила мадярськими учителями мадярські школи.

Говорять, що справу мадярської меншини в Румунії порушать підчас візити короля Карла в Льондоні

Nr. akt. VI. 1. Pr. 561/38. Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia niejawnego. Sąd Okręgowy, Wydział VI. karny we Lwowie, w składzie: Przewodniczący: Wicepres. S. O. Ł. Malicki, Sędziowie S. O. d-r J. Locker i R. Michale, w sprawie konfiskaty czasopisma p. t. „Dilo" z daty Lwów dnia 25. października 1938 r., do Sygn. VI. 1. Pr. 561/38, na posiedzeniu niejawnym w dniu 29. października 1938 r. po wysłuchaniu wniosku Prokuratora Sądu Okręgowego we Lwowie postanawia: uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 25. X. 1938 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie konfiskatę czasopisma p. t. „Dilo" nr. 237 z daty Lwów, 25. października 1938 r., zawierającego: 1) w artykule p. t. „Hromada, szczo ne znaje partij", a) w ustępie od słów „Ta na" do słowa „Ukrajina" b) w ustępie od słów „Ta wsi my" do słów „wseuje spiw", oraz 2) w artykule p. t. „Welyki manifestacijni zbory Ukrajinśkoi Narodnioi Rady w Užhorodi" w ustępie „u Prazi zabranyczani" do słów „ukrajinškoho narodu" znamiona zbrodni z art. 154 § 1 i 2 k. k. zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17 grudnia 1862 (Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863) t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złotych. Uzasadnienie. Wymienione ustępy propagują ukraińskie nacjonalistyczne hasła separatystyczne, a tym samym nawołują do zbrodni stanu. Według §§ 487, 489, 493 p. k. oraz §§ 36 i 37 ust. pras. jest zatym powyższe postanowienie uzasadnione. — Przewodniczący: Ł. Malicki wr. Wicepres. S. O. Protokolant: Mr. Barabolak wr. Za zgodność: w z. Kol. kier. sekr.

Видалили ліво-радикальні елементи з апарату Ліґи Націй.

(Від власного кореспондента).

Женева, 8. листопада 1938.

Розвиток політичних подій в Европі, зворотним пунктом яких була очевидно мінхенська конференція, не поминув і Женеви. Політичні прикмети поважної частини службовців Ліґи Націй показалися остільки противними плянам і настроям великодержав, які належать до неї, що не лишалось нічого іншого, як їх звільнити. Несподіванкою для преси могло це бути лише тому, що внутрішнє життя женевського ареопагу було все дбайливо сховане від зовнішнього світу. Тимчасом конфлікт наростав повільно, але невпинно, вже від кількох років, і хід його висвітлено щойно тепер, так мовити, в історичній перспективі.

В перших роках істнування Л. Н. її уважали найвищою політичною інстанцією, що мала вирішальний голос у багатьох справах світової політики. При фактичній ґеґемонії Парижа і Льондону, а властиво першого з них, витворився в Женеві спеціяльний політичний напрямок, у якім і виховано майже незмінний вищий персонал женевського апарату. В останніх роках він уляг у значній мірі спільним впливам французького народнього фронту і московських аґентів під проводом Літвінова, що дісталися й до складу урядовців Л. Н. Поки акцію ліво-радикальної ґрупи в межах Л. Н. можна було ще в деякій мірі погодити з політикою західних держав, усякі противенства полагоджувано в мурах палати. Але „народній" фронт почав вести власну політику в Женеві, все менше оглядаючись на офіціяльну політику Франції і Великобританії. Становище стало небезпечне, коли ліво-радикальна група женевської бюрократії намагалась застосувати санкції проти Італії в часі абісинської війни у значно більшій мірі, ніж на це годилась Анґлія. Те-ж саме трапилось, коли „народній" фронт намагався через свої женевські впливи пхнути за всяку ціну Францію до отвертої збройної інтервенції в еспанській війні. Щоб уникнути найгіршого, західні великодержави виключали в найкритичніших моментах Ліґу Націй від участи у вирішуванні найповажніших справ, хоч і порушували цим властиво сам пакт Л. Н. та позбавляли її політичного значіння.

В часі павз між сесіями мусіла ця група женевської бюрократії вдоволятися політичними впливами на созвучні органи преси, що діставали часом від „авторитетних кол Л. Н." наскрізь татарські вісти, спрямовані проти „фашистівських" держав. Їх містили звичайно з особливим вдоволенням „Ізвестія" і „Правда", тим більше, що бували вони дуже часто московського походження. Але в часі сесій для женевських прихильників „народнього фронту" відкривалося досить широке поле попису. Тут вони могли впливати позакулісово на політичні настрої та на поставлення тих чи інших справ на денний порядок. Хто знає женевську атмосферу, той може зрозуміти, як легко можна було урядовцям Л. Н. підсувати представникам ріжних, особливо-ж менших держав ті чи інші погляди, заявляючи „цілком довірочно", що їх вже устійнили для себе представники великих держав. Якою неприступною твердинею міг бути Секретаріят Л. Н. для переведення деяких справ, переконувались дуже часто наприклад представники національних меншин, майже всі петиції яких не пішли далі комісії трьох. Як далеко зайшла справа в цьому напрямі, видно між іншим з ревеляції одного щоденника, що французький урядовці Л. Н. вели інколи політику, протилежну до політики міністра закордонних справ республики.

Міра терпеливости західних великодержав переповнилась перед останнім осіннім збором Л. Н., коли генеральний секретар Авеноль їздив до Льондону радитися з тамошніми міродайними чинниками і коли по його повороті поширились чутки, що небезпека загрожує самому істнуванню Л. Н. У всякім разі вона загрожувала деякій частині її апарату. Покищо звільнили шефа канцелярії, ґенерального секретаря Марселя Одена, відомого як мужа довіря „народнього фронту", та людину, яка ніколи не криється зі своєю особливою ворожістю до Німеччини. Слідом за ним має піти й один з керманичів інформаційного відділу, його земляк Бльонден, якого уважали душею „протифашистівської" групи, та деякі інші, що противилися всіми засобами переведенню реформи Л. Н. Імена їх вже відомі, але пресі офіціяльно їх не подали. Згідно з повідомленнями англійської преси мають звільнити приблизно четвертину зі 170 урядовців Л. Н. „Ізвестія", призвичаєні до основніших „чисток", твердять навіть, що звільнених буде приблизно 60 осіб.

Уявити собі обурення совітської преси дуже легко. „Ізвестія" заявляють просто, що Авеноля купили „фашистівські напасники", щоб він приспособив Л. Н. до їх потреб. „Правда" пише також про „фашистівські інтриґи в Л. Н.", але пише з Льондону, де московська дипльоматія мобілізує очевидно парляментарну опозицію та її пресу, щоб рятувати свої позиції в Женеві. Часопис запевняє, що чистка Л. Н. викликає велику увагу в Англії і наводить між іншим статтю „Менчестер Гардіяну", який обурюється, що Авеноль не уважав навіть за потрібне виправдати звільнення Одена економічними мотивами, та скаржиться, що вже від року фашистівські Італія, Франція і сама Швайцарія ведуть кампанію проти нього за те, що він веде політику Л. Н., а не служить фашистам. „Нюс Хронікль" твердить, що Італія, Чілє і Польща загрожували навіть виступити з Л. Н., коли Одена не звільнять. „Дейлі Експрес" повідомляє, що Авеноль веде свою акцію в порозумінні з урядами Франції та Англії, які бажають зреформувати Л. Н. для ужитку майбутнього пакту чотирьох великодержав, а спеціяльно його господарської політики згідно з відомим пляном Ван Зелянда...

Що московський уряд готов скорше зруйнувати Л. Н., ніж допустити до цього, зрозуміло, але після теперішньої „чистки" в Женеві московські впливи тут зведено до зера. На німецькі та італійські політичні кола роблять заходи ґенерального секретаря Авеноля, оскільки я міг ствердити, невелике враження. У всякому разі ці заходи дуже симптоматичні для сучасної політичної еволюції Европи, такої еволюції, яку українці можуть безперечно витати.

М. Данько.

Національне переґрупування у Середущій Европі.

Нове устійнення кордонів, започатковане 20. вересня рішенням мінхенської конференції і закінчене присудом віденського арбітражу, відноситься до чотирьох середньо-европейських держав: Чехословаччини, Німеччини, Польщі та Мадярщини. Наслідком цих вирішальних актів Мінхену й Відня відбулося значне національне перегрупування саме на території, де взагалі не було національно одноцілих держав і де люди ріжних рас, народів та мов живуть більше перемішані зі собою, ніж у якійнебудь іншій частині Европи.

До якого ступня устійнення кордонів змінює національний вигляд Европи і до якої міри вже редукує число національних меншинних груп? Відповісти на ці питання можна порівняльною методою, при чому треба брати під увагу крім згаданих чотирьох держав також Румунію та Югославію. Очевидно, що таке порівняння лише в такім разі зможе дати вірний образ дійсного стану, коли будемо рахуватися зі змінами, які виникли тільки зі зміни кордонів, а не як наслідок еміґрації або й евентуальної виміни населення, що відбувається чи ще буде відбуватись у прикордонних смугах.

Зпоміж тих шістьох держав найбільше число меншин мала досі Польща, в якій на основі останнього урядового перепису населення 9 міліонів належало до національних меншин. Другою з черги була Румунія з 4,865.000, третьою Чехословаччина з 4,790.00, четвертою Югославія з 2,045.00, пятою Німеччина з 1,280.000, накінець Мадярщина з 678.00 немадярів.

Коли поставимо чергу цих держав не з уваги на абсолютне число їхніх національних меншин, тільки маючи на оці відсоток загалу населення, то Чехословаччина з її 33,8% меншин стояла на першому, Польща з 31% на другому, Румунія з 25% на третьому, Югославія з 14% на четвертому, Мадярщина з 8% на пятому і вкінці Німеччина з 2% на останньому. Загальне число душ меншин у цій групі держав у Мінхені рахували приблизно на 23 міліони осіб, при чому не треба забувати, що деякі з цих держав, нпр. Німеччина та Мадярщина, не виказують жидів як окремого народу. Тепер насувається питання: як змінився образ національного меншинного стану по Мінхені та Відні?

Коли беремо абсолютне число національностей, то **Польща знову стоїть на першому місці.** Її національні меншини рахують тепер найменше 10 міліонів душ. На другому місці стоїть Румунія, число національних меншин якої не змінилося, таксамо як і в Югославії; зараз за нею йде Німеччина, що при новім устійненні кордонів дістала 720.000 чехів і наслідком того збільшила свої меншини на повних 2 відсотки; також у Мадярщині значно зросло число меншин, бо з ново прилученими до неї словаками, українцями та німцями буде в ній 1,025.000 немадярів. На території Чехії та Словаччини залишиться найбільше 700.000 душ меншин: німців, мадярів та жидів. Українці на території б. Ч.С.Р. лишаються як меншина тільки у Словаччині.

І у відсотковому відношенні займає тепер перше місце вже не Чехословаччина, тільки Польща з 31,5% меншинного населення, далі Румунія з 25%, Югославія з 14%; Мадярщина з 10 відсотками посунулася на четверте місце, Чехословаччина з 7% уступила на пяте місце, а Німеччина лишається й далі тільки з 3% на останньому місці.

Загальне число меншин у тих шістьох названих середньо-европейських державах сягає 20,25 міліонів осіб. Отже по всіх змінах це число буде тільки не на повних 3 міліони, себто ледви на одну восьму частину, менше, як перед мінхенським вирішенням та його наслідками. Коли брати під увагу область б. Чехословаччини, то 3 міліони німців і понад пів міліона мадярів обєдналося зі своїм материком, зате більше як міліон чехів, словаків та українців опинилося поза кордонами своїх держав.

Меншинне питання й далі не стратило своєї актуальности та гостроти.

——o——

З чужої преси.

Заповідається новий період польської політики..

„Гамбурґер Фремденблят" з 11. ц. м. у статті п. н. „20 літ Польщі" пише між іншим: „Польська опозиція внутрішньо вражена найглибше фактом, що версальська система вже більше не істнує та що Німеччина піднялася до наймогутнішої держави континенту на місце Франції. Уряд щораз більше пробує охопити своєю рукою усе політичне життя і виключити старі партії, спираючись на нову організацію: ОЗН. У Польщі є ріжні труднощі, що стають на перешкоді збудуванню тотального орґанізму. Під оглядом величини і числа населення Польща займає пяте місце в Европі. Але Польща — це країна з іще дуже невирівняним економічним і культурним рівнем. Статистика виказує ще нині 23% неграмотних. Дуже багато дітей дістає лиш зовсім недостатню шкільну науку і впадає потім знову в неграмотність. Польща — це країна без міщанства."

Часопис кінчить статтю заувагою: „Пляни молодого покоління щодо дальшого поширення держави високолетні. Але те покоління легко переочує, що етноґрафічні підстави Польщі слабкі. Третина громад — це українці, білорусини, жиди, німці й литовці. Польща не є в ситуації великих національних держав. Тому нині повстають легко федеративні думки. Заповідається новий період польської політики.."

За кулісами Москви.

Становище совітського уряду в часі конфе[ренції] в Мінхені — пише швайцарська „Націо[]наль-Цайтунг" з 8. листопада — що проявило[]ся повним застоєм совітської закордонної полі[]тики, насувало неодному европейцеві мимовіль[]не питання: чи совітський режім справді нахо[]диться уже у стані розвалу? Вістки в закордон[]ній пресі з останніх місяців своїм змістом, зда[]валося, вповні скріпляли погляд, що нерозу[м] і нещастя спаралізували силу великої сові[т]ської держави та її народів. Катастрофаль[] жнива у південно-східній частині Совітського Союзу — перша журба. Недостача опалу [в] містах — друга. Розвал у промислі для перш[ої] потреби дав як наслідок хвилю невдоволен[ня] якнайширших мас. Поліційний натиск, партій[]ний терор, бюрократичний хаос і такі факт[и], жертвою яких упав маршал Бліхер, чи те во[] не мусіло спричинити совітську неспроможніст[ь] якнебудь впливати на хід европейських под[ій] та чи не заломило енерґії громадян?

В останньому часі закордонна преса не ма[]ла потреби згущувати краски при характеризу[]ванні совітської дійсности. Вона могла поко[]куватись на совітську пресу як незаперечне дж[е]рело. Саме в цій совітській пресі вона находи[ла] широко обосноване твердження про надзвича[й]ний зріст совітської бюрократії, про культур[]ний занепад серед комуністичної верхівки (щ[о] потвердив у пресі такий авторитетний свідо[к], яким є Сталін) і про масове винищування шкі[д]ників, яких портрети може оглядати совітськ[а] публика майже щодня на сторінках усієї бага[то]мовної совітської преси. З ілюстрацій у сові[т]ській пресі видно, що підчас 40-літного ювиле[ю] Московського Мистецького Театру й на свя[ті] 20-ліття ювилею юних піонірів та комсомолу [не] було ні Калініна, ні Отта Шмідта, ні Будьонн[о]го, ні навіть Дімітрова, а обличча Молотов[а], Каганова, Ворошилова та Єжова такі прибит[і], такі похмурі й такі сумні, як ніч. Одинокий Ста[]лін має якусь вимушену та іронічну усмішку [на] лиці, коли він гремить до представників мол[о]ді, що байдуже дивиться на свого вожд[я]: „вчіться, вчіться і ще раз вчіться!"

Одначе — пише далі „Націонал-Цайтунг" — хто має можливість поглянути за куліси, [що] заслонюють Совіти від Европи, не находить серед громадянства безрадности й безнадій[но]сти, характеристичних прикмет совітської [за]кордонної політики. Нехай що громадянин Москви мерзне в неопаленій кімнаті та не з[на]ає, що над ним постійно висить загроза кі[гтів] Єжова та небезпека пекла нової громадянсь[кої] війни — він сприймає рівнодушно те все, [бо] вже встиг привикнути до всього. Та при перш[ій] ліпшій нагоді й революційній параді совітськ[а] молодь, а за нею й отой нещасний сірий гром[а]дянин, вийде на вулиці міст, щоб розпростер[ти] вільно свої кости, щоб вишумітись і доказ[ати] не так „фашистам" та „інтервентам", як сво[їм] власним внутрішнім катам, що він ще живе [і] тільки чекає свого моменту. Тому навіть Ста[лін] не має тепер веселої хвилини...

——o——

Ужгород--Хуст.

Втрата Ужгороду. — Ужгород у рр. 1910, 19[20], 1930. — Нова столиця Хуст.

При арбітражному вирішенні Італії і Німеч[]чини про нові границі Чехословаччини з Ма[]дярщиною брали за основу перепис населен[ня] з 1910 р. Це і була одна з причин, чому м[и] втратили Ужгород і Мукачів, бо за переписо[м] з 1910 р. в цих містах була мадярська більшіст[ь]. Колись Ужгород мав характер українськ[ого] міста. До 1844 р. в ужгородській ґімназії вик[ла]дова мова була українська (руська), назви [ву]лиць Ужгороду ще до 1850 р. були українськ[і], а на основі „березневої конституції" з 1848 [р.] навіть урядовою мовою на Закарпатті була мо[ва] українська. Пізніше прийшла страшна мадяриз[а]ція і, як кульмінаційна її точка, відомий зак[он] Апонія (lex Apponyi). Перепис з 1910 р. не в[ід]повідав дійсному станові, бо перепис отото[ж]нював національність із розговірною мов[ою]. Через те, що в кол. Угорщині вже перед[] шкільництво для немадярських народів пом[а]дярщено, зрозуміла річ, що для багатьох нем[а]дярів мадярська мова стала і розговірною м[о]вою. Крім того жиди голосилися до мадярів [і] німців, тим більше, що перепис не призна[вав] жидівської мови чи народности. До того тре[ба] додати примус, чи властиво терор, при до[]мозі якого ведено перепис, і тоді стане зро[зу]міло, через що в містах у 1910 р. мадяри ма[]

більшість. А проте цікаво порівняти національний склад населення Ужгороду рр. 1910, 1921 і 1930:

1910 р.:

Розговірна мова	душ	%
українська	641	3,8
словацька	1.219	7,2
мадярська	13.590	80,3
жидівська	—	—
німецька	1.151	6,8
польська	—	—
інша	318	1,9
чужинці	—	—
Разом:	**16.919**	**100.0**

	1921 р.:		1930 р.:	
національність	душ	%	душ	%
українська	2.807	13,6	6.260	23,5
чеська і словацька	5.064	24,6	8.030	30,1
мадярська	7.712	37,4	4.499	16,9
жидівська	3.743	18,2	5.897	22,1
німецька	433	2,1	508	1,9
польська	45	0,2	53	0,2
інша	24	0,1	57	0,2
чужинці	773	3,8	1.371	5,1
Разом	**20.601**	**100,0**	**26.675**	**100,0**

При цьому треба зазначити, що в 1910 р. греко-католиків в Ужгороді було 4.473, ізраельтян 5.305.

Поруч зі зростом українського елементу в Ужгороді йшла розбудова самого міста. Ужгород, ставши столицею краю, за неціпі 20 років змінився до непізнання. З колишнього брудного і до того сильно задовженого міста, Ужгород став репрезентативним містом і культурним центром. Завели в ньому каналізацію, виасфальтували вулиці, річку Уж взяли в камяні береги і зробили ґарні набережні, побудували багато нових домів, серед них Народній Дім Товариства „Просвіта", і цілу нову велику дільницю, т. зв. „Галаґов", далі побудували летунський майдан з величезними ганґарами, сильну електрівню, яка постачала електричну енерґію також для Мукачева, Берегова, Севлюша і для кількох десятків сіл, врешті коштом 40,000.000 кч. збудували величаву палату Краєвого Уряду.

10. листопада 1938 Ужгород по кільканацятьох роках блискучого розцвіту відійшов до Мадярщини. На як довго?

Нова столиця Хуст у 1930 р. мала 17.833 мешканців; з того українців 9.301 (52,1%), жидів 4.537 (25,4%), чехів і словаків 1.490 (8,4%), мадярів 1.383 (7,8%), німців 732 (4,1%), інших і чужинців 390 (2,2%).

С. Стецько.

З польської преси.

Промова воєводи Білика в ендецькому світлі.

П. Роек дуже незадоволений з промови воєводи Білика, яку воєвода виголосив з нагоди державного свята 11-го листопада і якої зміст подали ми в одному з попередніх чисел „Діла". У статті п. н. „Більмо на очах" у „**Слові Народовім**" (ч. 326 з 15-го листопада ц. р.) він називає цю промову великим обвинуваченням польської молоді. П. Роек стає в обороні тієї молоді, яка — на його думку — виступила „чинно проти деяких осередків українства".

„Не поляки перші — пише він — вийшли на вулицю у Львові. Перед ними вже на тій вулиці виступили — і то не тільки у Львові — українські демонстранти. Вони намагалися в той спосіб показати світові, що то вони є в цій країні елементом, який на вулиці панує і якщо з неї зійде, то тільки перед палицею чужого поліціянта!

„Чи можна в тому положенні чекати від польського громадянства, щоб воно з анґлійською флеґмою обсервувало події, щоб обмежилося до ролі глядачів, щоб з їздні зійшло на хідники і може ще пересувалося під мурами, щоб часом не стрінутися з демонстрантами, які підносять оклики — ми вже про те інформували — проти держави заприязненої з Польщею і проти самої Польщі. Якби польське громадянство втратило ознаки панування в цій країні, якби не мало їх перед 20-ти роками — не булоб тут сьогодні польської держави. Коли хто хоче мати ту країну, то мусить мати і її людність і то з добродійством інвентаря, з цілим її окраїнним темпераментом і вичуленням її змислу на кожну небезпеку, що загрожує польщині. Ці правди повинні зрозуміти найкраще ті, що самі з тих земель походять..."

На думку п. Роека те, що діялося в перших днях листопада у Львові — це не акція польської молоді, це реакція. Реакція на те, що

„явні українські орґанізації виконують на польській людности психічний терор, і тайні орґанізації — деколи і явні — фізичний терор. Цей терор — твердимо це з цілою повагою — від кількох літ став властиво масовий. Цей терор — то Чижиків, то факт, що явно за посередництвом папського нунція у Варшаві покидають польщину ті, яких від літ покинула Польща."

П. Роек каже, що коли трапиться якийсь факт, що підлягає компетенції суду, то це „дуже довго триває" і за той час „затираються обриси відповідальности" — тому польське громадянство не може чекати. З цього його становища виходячи не могла чекати й польська молодь, яка діяла самочинно. Коли воєвода — каже п. Роек — обвинувачує не тільки молодь, але й тих, що „здобули на неї вплив", то п. Роек запевняє, що все те, що польська молодь зробила, вона зробила з власної ініціятиви, бо

„якби взялися до того ті, що здобули на неї вплив — то справи виглядали би ще поважніше."

П. Роека заболіло найбільше те, що воєвода обвинуватив тільки польську молодь.

„Воєвода — представник уряду — промовляє до громадян. Картає одних, а до других звертається з закликами. Чи не краще було би скартати тих других так сильно, щоб залишили в спокою тих перших? Але ціла річ у тому, що до тих перших завжди можна звернутися як до громадян, хочби й станути на становищі, що зробили помилку, — але у відношенні до тих других не завжди можна знати, де кінчиться громадянин і де починається не тільки революціонер, але просто чужий аґент."

П. Роек має претенсії до воєводи Білика, що фразу про „піну скажености на устах" спрямував на невідповідну адресу.

З життя наших установ.

Загальні Збори Львівського Повітового Союзу Кружків „Рідної Школи".

31. жовтня ц. р. від год. 10. до 15. у Львові в салі „Української Бесіди" відбулися десяті з черги загальні збори Львівського Пов. Союзу Кружків „Р Ш." при участи 123 делеґатів „Рідної Школи" з сіл львівського повіту та міста Львова.

По Службі Божій за померших членів „Р. Ш". у Львові та в повіті, яку відправив в 8. год. у Преображенській церкві о. радн. Садовський, відкрив збори голова Союзу проф. Микола Ластовецький, що привитав делеґатів і запросив на секретаря проф. Ст. Похмурського. Збори вшанували память померших членів повстанням з місць та однохвилинною мовчанкою. Далі на внесок дир. А. Домбровського вибрано комісію для верифікації протоколу з останніх загальних зборів (проф. В. Чорномаза, дир. В. Полянського та дир. Локача), комісію-матку для намічення членів нової Ради (пп. Грещакову, Біликовського, Домбровського, Малиса і Цвіля) і комісію резолюцій в особах д-ра Мармаша, Полянського та о. Стасишина.

Голова Союзу Кружків подав загальний огляд рідношкільної праці П. Союзу у звітовому році і перейшов завдання всх клітин рідношкільної орґанізації (кружки, Повітові Союзи, Головна Управа) та всі роди праці тих клітин, конечної для сповнення означеної їх мети. Підкресливши значіння цієї праці та її трудноші, він візвав загальні збори оціювати цю працю не лише на основі чисел і рахунків, але також на основі її внутрішньої вартости та впливу, що їх мав Союз на кружки. Схарактеризував теж працю Повітового Союзу у звітовому році, вказуючи на розвій і поступ у всіх ділянках і напрямах. Опісля згадав систематичний педагогічний нагляд праці в дитячих садках, відповідно вишколеною силою та про заанґажування окремого орґанізатора Кружків. Вичислив надзвичайні дари від патріотичних одиниць на вдержання львівських вселюдних шкіл „Р. Ш." (о. Т. Савойка 30 зол., нотар Йосиф Пелех 24 зол. і Марія Лапка 50 зол.) та дари на удержання дитячих садків (Митрополит Кир Андрей і деякі установи). Вкінці згадав про визначну жертвенну та безкорисну працю деяких одиниць зпоміж членів Ради та зпоза неї (радн. Коржинський, дир. Іжицький, м-р Алиськевич, п. І. Микита) та про постійну допомогу Повітовому Союзові на удержання львівських вселюдних шкіл „Р. Ш." установ львівських і в деяких селах львівського повіту (Лісневичі, Ременів, Сороки Львівські, Жиравка) та всім їм зложив щиру подяку. По загальнім звіті голови верифікаційна комісія поставила внесок, щоб протокол попередніх Заг. Зборів приняти до відома без відчитування його, що загальні збори приняли однодушно.

З подрібного звіту, що його відчитав секретар Союзу м-р Роман Алиськевич, присутні довідалися, що число кружків Союзу збільшилося з 95 на 101 (у Львові є їх 15), що всіх кружків обеднує Союз 116; що число членів „Р. Ш." в селах і містечках львівського повіту зросло на 428 осіб, себто до 4.856, а у Львові на 639 осіб, отже до 4.170 або разом до 9.026. Число дитячих садків з 77 у 1937 р. збільшилося в 1938 р. до 85 садків: у них було 2411 дітей. Видатки на їх удержання сягали 18.405 зол. Дитячі садки трівали від 1-го до 4-ох місяців, пересічно 2 м. і 12 днів. Найбільше число дітей в одному садку було 72, найменше 10-ро; пересічно припадало на 1 садок 28-ро дітей. Деяким дитячим садкам прийшов Повітовий Союз з грошевою допомогою, деякі навіть сам удержував. Безплатну лікарську опіку дало дитячим садкам Українське Лікарське Товариство, при чому наладнанням цієї опіки занявся д-р Роман Крупка.

На Замарстинові, Клепарові та Богданівці були дошкілля, у Винниках і Знесінні захоронки „Р. Ш." Сім львівських Кружків „Р. Ш." удержувало 8 вселюдних шкіл „Р. Ш." Вчило й виховувало цю дітвору: 24 учительок, 14 учителів і 5 катехитів. 5 лікарських сил мало санітарний нагляд у вселюдних школах „Р Ш." Видатки на школи були такі: на учительські платні 94.913.04 зол.; на суспільну обезпеку 10.936.96 зол., на адміністрацію 23.135.64 зол., отже разом 129.035,54 зол. На оплату цих видатків зібрано зі шкільних оплат 36.648.66 зол., з членських вкладок, імпрез і т. і. 46.356.73 зол., Повітовий Союз Кружків „Р Ш." зібрав і дав 34.489.17 зол. Разом зібрано 117.494,56 зол., отже недобору є 11.541.08 зол.

З ініціятиви та при допомозі Повітового Союзу ведено в зимі цього звітового року при двох сільських кружках „Р. Ш." курс домашнього господарства, крою, шиття та трикотарства та науку рахунків (Містки, Чижиків). — Для розвинення ініціятиви діяльности та одноцільного наладнання праці в сільських кружках і для нагляду їх діяльности висилав Союз крім свого орґанізатора також делеґатів з орґанізаційними, виховними, літературними та історичними відчитами або з привітами та промовами на ріжних святах у кружках або й у інших установах сіл львівського повіту. При цій нагоді відбувалася також і провірка книговедення і уділювано рад та поучень відповідно до місцевих потреб. Таких виїздів було 414, себто 102 більше ніж минулого року. Тими виїздами обслужено всі кружки крім Грибович Великих і Глухівця. Слід теж згадати про госпітацію дитячих садків фаховою силою Союзу у числі 44, отже більше ніж половини садків. Аматорських вистав концертів, дитячих пописів, фестинів і забав разом з уладженням просфор і і свячених було понад 500; годиться зазначити відрадний прояв: щораз більше поважних обходів просфори та свяченого без алькоголю та менше забав і фестинів з алькогольними буфетами.

Праця Ради Союзу була розділена між комісії, що оставали під проводом членів Ради та користали з праці осіб, запрошених зпоза Ради. У засіданнях усіх комісій брав постійно участь голова Союзу.

Датків зі Львова зібрав Повітовий Союз у звітовому році 33.950.02 зол., датків з повіту 5949.95 зол. а всіх інших приходів було 2376.99 зол., отже разом зібрано 42.276.96 зол. Видано на львівські вселюдні школи 34.489.84 зол., на адміністрацію 4622 зол., на всі інші потреби 2.362.33 зол., отже разом видано 41.474.40 зол.; касове сальдо в дні 31. серпня 1938 р. було 802.56 зол. По цих звідомленнях провідник

контрольної комісії дир. В. Полянський відчитав вислід з переведення контролі каси та всієї діяльности Ради Союзу і поставив внесок признати Раді Повітового Союзу Кр. „Р. Ш." у Львові абсолюторію.

Над звітами відбулася довша дискусія. Започаткував її привиний на Зборах голова Гол. Управи „Р. Ш." проф. Іван Галущинський; крім цього промовляли ще: п. І. Волощакова, дир. Домбровський, дир. Лев Ясінчук, дир. Сухий, проф. Похмурський, п. Галібей, проф. Стевчак, о. Мирослав і Володимир Харина, дир. Федорчакова, дел. Язовецький і дел. Крочак. Всі промовці зазначували великий вклад праці Ради Союзу та її успіхи з одного боку, а з другого видвигали нові завдання для нової Ради та подавали засоби як їх здійснити. Далі загальні збори признали Раді одноодушно абсолюторію та на внесок комісії-матки вибрали через аклямацію головою Ради наново проф. Миколу Ластовецького та одноголосно таких членів Ради: о. канцлера Миколу Галянта, д-ра Петра Біланюка, д-ра Степана Коржинського, д-ра Романа Мармаша, м-ра Романа Алиськевича, о. Григорія Стасишина, дир. Михайла Сухого, п. Елеонору Грещакову, п. Марту Заячківську та ст. Юрія Цвіля. Заступниками членів Ради вибрано п. Семена Завербного з Миклашова, п. Анну Врублевську зі Львова та п. Ев. Комареву з Милошович. До Контрольної Комісії вибрано д-ра Дмитра Бречку, книг. Костя Єзерського та дир. В. Полянського; заступниками членів Контрольної Комісії о. Мирослава Харину, та п. Михайла Гнипа. Вкінці Комісія резлоюцій предложила загальним зборам цілу низку резолюцій, які Загальні збори однодушно приняли та доручили новій Раді їх виконати.

Збори закінчилися відспіванням національного гимну.

—o—

50.000 мешканців земель прилучених до Мадярщини втікло до Карпатської України?

Як подає мадярський щоденник „8. Орей Уйшаг", до Карпатської України втікло 40—50 тисяч мешканців території, що її у Відні признано Мадярщині.

Згадану територію заселює 186.000 людей, з того 36.000 українців. Виходить, що або інформація мадярського щоденника неправдива, або крім українців утікають також німці, жиди — взагалі все немадярське населення.

„МАДЯРСЬКО-КАРПАТОРУСЬКЕ БРАТСТВО" У ЗАГАРБАНОМУ БУДИНКУ „ПРОСВІТИ".

В Народньому Домі ужгородської „Просвіти" приміщено „мадярсько-карпаторуське братство" (на основі інших джерел ця орґанізація називається: „товариство мадярсько-карпаторуської взаїмности"). Діяльність „Просвіти" під мадярським пануванням заборонена.

—o—

В середу входить у життя анґльо-італійське порозуміння.

ЄГИПЕТ ВИЗНАЄ АНЕКСІЮ АБІСИНІЇ ТА УВІЙДЕ У ПЕРЕГОВОРИ З ІТАЛІЄЮ.

Прем. Чемберлен потвердив у палаті громад, що британський уряд вводить у життя порозуміння з Італією в середу, 16. ц. м.

У цій справі мін. Чіяно і амб. Перт підпишуть спільну декларацію у Римі, опісля амб. Перт мабуть зложить дипльоматичні повновласти, заадресовані до короля Італії та цісаря Абісинії.

Як відомо, єгипетський уряд підписав клявзулі анґльо-італійського порозуміння, які торкаються Єгипту, та зобовязався визнати анексію Абісинії негайно після поладнання еспанської справи. З огляду на те, що анґльо-італійський договір вже входить у життя, Єгипет визнає анексію Абісинії та приступить до переговорів з Італією у справі джерел Нілю та коптійської церкви.

—o—

Зачинаймо працю від основ!

НА ПОРОЗІ ЗИМОВОГО СЕЗОНУ.

Перед нами початок зими та водночас початок сезону освітньо-виховної праці наших низових культурно-освітних установ.

На порозі цього зимового сезону праці по наших читальнях, кружках Рідної Школи, Сільського Господаря та інших установ хочу звернути увагу на одне дуже пекуче питання, а саме: на боротьбу з загальним анальфабетизмом по наших селах.

Живемо в часах великих політичних і господарських перемін. Майже щоднини зміняється мапа Европи. Аншлюс Австрії з Німеччиною, прилучення Судетів до Німеччини, частини тешинського Шлеська до Польщі, повстання автономної, майже цілком незалежної Карпатської України й Словаччини — це політичний білянс останніх тижнів. Події котяться на наших очах шаленим темпом, як і слід у двацятому столітті... Але в нас, серед нашого громадянства темпо праці, у порівнянні до сьогоднішніх світових подій і темпа праці інших народів, це дуже, дуже повільне. Мусимо його приспішити. Досить кинути оком на наш культурно-освітній дорібок. Він у своїй ширині досить великий. Майже в кожному селі маємо народній або кооперативний дім, маємо читальню Просвіти, Кружки Рідної Школи й Сільського Господаря, маємо кооперативу для закупу та збуту, кредитову, молочарську, маємо жіночі й спортові організації і назверх виглядає все в порядку. Але коли приглянемося нашому селові зблизька, то побачимо жахливі речі. **Майже половина населення наших сіл ще досі не знає основ грамоти.** Майже половина **нашого населення — це пів або цілковиті анальфабети.** І тут джерело нашої трагедії. Щоб не бути голословним, наведу за „IV. Українським Статистичним Річником" дані, які мусять кожного переконати про цей жалюгідний освітний стан наших сіл:

На 100 осіб у віці 10 р. і вище — вміло читати:

1931 р. —

Назва воєвідства	Людність: Уся	Людність: міська	Людність: сільська	Чоловіків	Жінок
Львівське	74.4	89.6	67.9	77.5	71.5
Станиславівське	63.4	82.9	58.2	71.9	55.7
Тернопільське	70.2	81.3	67.9	76.6	64.6
Волинське	52.1	81.9	47.6	67.6	37.7
Поліське	52.4	84.—	46.5	69.8	36.6
Холмщина і Підляшшя	71.1	81.—	59.5	80.—	63.4
Разом	64.7	85.—	59.6	73.8	56.0

40.4 прц. нашого населення по селах не вміє ні читати ні писати. Щож у такому разі робили і роблять наші культурно-освітні установи по наших селах? Над цим питанням можна би розвести широку дискусію. Я обмежуся до кількох слів. Досі по селах ми були заняті організацією згаданих установ, організували аматорські гуртки, бібліотеки, ріжні секції, вели роботу серед гуртка членів, але замало звертали уваги на основу-фундамент, тобто на широку народню масу. Ми, що так скажу, почали будувати велику будівлю, але не збудували під неї відповідних фундаментів. І цю помилку мусимо скоро направити, бо вона може нас дорого коштувати.

Мусимо почати ще в найближчому зимовому сезоні роботу по селах від самих основ. Мусимо започаткувати масові курси для неграмотних і загально-освідомні курси для тих, скажім, піванальфабетів, що ходили колись до школи, чогось там училися, але сьогодні вміють лиш підписатися і слабо читати й то лиш друковане.

Питання лише, хто мав би по наших селах цю дуже відповідальну роботу вести? Питання знову дискусійне. Одні кажуть: „Просвіти", інші: „Рідні Школи"; ще інші: „Сільський Господар" або кооперативні установи.

Я гадаю, що це робота, яку повинна робити виключно Рідна Школа при допомозі Просвіти й української кооперації.

Рідна Школа перед кількома роками започаткувала дуже гарну акцію з дитячими садками по наших селах. Здавалося спочатку, що не можна буде того перевести, щоб на селі удержати дитячий садок, учительку, знайти відповідну хату, тощо. Але практика показала, що нема нічого неможливого. Наш селянин, коли йде про його власні культурно-освітні потреби, завжди дасть гроші, тільки треба вміти це зорґанізувати. Гадаю, що й курси для неграмотних можна буде творити при Кружках Р. Ш. без більшого матеріяльного зусилля. Майже в кожному селі знайдеться вже відповідна людина, що при вказівках Р. Ш. моглаб такі курси для неграмотних перевести. Р. Ш. повинна тільки цю роботу заініціювати. Всі провідниці дитячих садків, що вліті вели 2—3 місяці дитячі садки, могли би взимі вести по тих самих селах 2—3 місячні курси для неграмотних. Крім цього, Р. Ш. повинна створити щось у роді мандрівних учителів, використовуючи до цієї роботи нашу безробітну інтеліґентну молодь. Ті вчителі вели би такі курси там, де в селі нема кому вести курсів для неграмотних, а крім цього контролювали би і малиб під своєю опікою сусідні села, в яких не булоб фахових сил.

Знищення неграмотности по наших селах є в інтересі всіх наших установ, від цього залежить розбудова цілого нашого суспільного життя і тому, гадаю, на вдержання такого вчителя чи вчительки для курсу неграмотних і може бути другого курсу для піднесення умового рівня вже грамотних селян, гроші все знайшлисяб. Село радо дасть хату, опал, світло і навіть харч 2—3 місяці даром. А на платню вчителеві можуть трохи скластися курсанти, трохи економічні установи, а колиб і цього було мало, то можна на ту ціль улаштувати ще якусь імпрезу.

Рідна Школа, переводячи масові курси для неграмотних, виховалаб собі з анальфабетів найбільш уладних і здисциплінованих членів. Всі кружки, які нераз є лиш паперові, ожилиб. Бо всі ті люди, що завдяки Р. Ш. прозріли, навчилися основ грамоти і через те пізнали світ, який досі перед ними був закритий, напевно не забулиб того добродійства і з захватом поширювалиб і популяризувалиб ідею і гасла Р. Ш. в найширших масах. Маси, які досі були напів пасивні, завдяки тій роботі стали би напевно активні в суспільно - громадській роботі. А це дуже важна справа!

Для успішного переведення цієї справи треба булоб наперед уложити плян праці і програму таких курсів. Рідна Школа повинна запросити до співпраці „Просвіту" та всі економічні установи. У Львові та в інших містах треба булоб створити при філіях Р. Ш. спеціяльні освітньо-виховні колеґії, які малиб завдання підготовити провідників (-ниць) таких курсів для неграмотних і півграмотних та впливати на сільських провідників, щоб такі курси зорганізували в кожному нашому селі.

Першим і основним завданням Р. Ш. і передовсім Головної Управи, є негайно підготовити пляни таких курсів, порозумітися в тій справі з іншими установами і спільно узгіднити пляни роботи в цілому краю. Роботу треба почати негайно, щоб використати ще для цієї праці найближчу зиму.

Мусимо високо піднести культуру села. „Ні одна країна не осягнула своєї величі лише завдяки діяльности якогось провідника, а завжди завдяки дружній праці цілого народу" — пише ірляндський публіцист Репель. І тому ми мусимо це тямити та запрягати цілий нарід до праці над собою і для себе, бо щойно така праця дасть нам бажані здобутки.

Андрій Качор.

В місяці листопаді Український Нарід повинен доказати, що йому не байдужа доля інвалідів Українського Війська.

Правнича сторінка.

Нова кодифікація дотеперішніх законів у Польщі.

Міністр справедливости Грабовський — пише польська преса — покликав комітет, завданням якого зорганізувати в найкоротшому часі працю над переведенням основної кодифікації дотеперішніх законів, декретів і розпорядків, що обовязують в Польщі. Як відомо, в Польщі обовязує ще багато законів колишніх займанницьких держав: Австрії, Німеччини та Росії і безліч польських законів, декретів і розпорядків, що їх постійно змінюють, доповнюють і т. д. так, що навіть найкращі правники не всилі вивчити повені нових постанов. Не диво, що повінь щораз то нових і новіших правних норм мусіла довести лише до страшного хаосу правних понять і до обезцінення самих законів. Деяким оправданням масової продукції законів, декретів і розпорядків у Польщі може бути хіба лише масове видавання законів в інших европейських державах, про що вельми характеристичні числа подає проф. Вацлав Маковський у своїй статті в „Ґазеті Польскій" п. н. „Законодатні журби". Отже автор обчислив на основі відповідей парляментаристів кількох европейських держав, що в Голяндії оголошено в 1897 р. 96 законів і 86 декретів; у 1937 р. в Голяндії оголошено вже 302 закони і крім того 346 декретів. Оголошені закони в 1897 р. обіймали 1505 сторінок друку а в 1937 р. аж 4.003 сторінки. Якби старий звичай єгиптян писаний на папірусах — завважує проф. В. Маковський — зберігся до наших часів і якби згадані 4003 сторінки, покриті гієрогліфами законів, получити разом — то такий звій папірусів був би довший ніж на один кільометер, числячи одну сторінку „Денника Законів" на 25 цм. Подібно виглядає справа в інших державах. Бельґія видала в 1937 р. 95 законів і 476 декретів на 7904 сторінках друку довжини більше ніж на два кільометри. Франція, крім декретів, видає в останніх роках пересічно коло 300 законів річно, Італія видала в 1936 р. 449 законів і т. д. Отже якщо навіть не брати під увагу масової продукції декретів і розпорядків — слід ствердити, що майже кожний з парляментів згаданих держав ухвалював щодня новий закон, себто нема дня без нового закону. Далі приймім — пише проф. Маковський — що закон має пересічно лише 4 до 5 сторінок друку, (але це мінімальні розміри) і зясуймо собі, що часто одна така сторінка, одна така стаття закону, одно лише речення має далекосягле значіння для правного ладу, суспільного життя і прав поодиноких громадян та що закон мусить бути випливом якихось суспільних необхідностей і мусить викликувати наслідки, що їх слід передбачити при ухвалюванні закону. І зясувавши собі все те запитаймо, чи можливе, щоб кожний посол і сенатор міг розглянути всі умовини, що промовляють за чи проти нового закону, лише мусить вдоволитися опінією парляментарної комісії, референта і товаришів, до яких знання та відповідальности має довіря. Адже вибір дає послові лише мандат, а не дає йому знання. Тимчасом закони торкаються часто справ, що вимагають спеціяльних студій. Далі не слід забувати — пише проф. Маковський — що „сірий громадянин" мусить знати кожний закон і поступати згідно з його постановами, бо незнанням закону ніхто не може заслонюватися. Отже згідно з цією засадою, кожний громадянин, старий чи молодий, чоловік чи жінка мусить щодня вивчити бодай один закон, зрозуміти його духа, щоби пристосуватись до його вимог. Це виглядає на куріоз — і річ ясна — є неможливе.

Масову появу законів вважає проф. Маковський не хибою парляменту, але характеристичною ознакою сучасної епохи, що в погоні за досконалістю правного ладу опинилась в густім лісі законів і мусить знайти з нього вихід. Це спільна журба всіх парляментів світа і польський парлямент не може бути вільний від неї.

Вкінці автор пригадує, що сила закону полягає на совіснім його виконуванні. Щоб це сталось — закон мусить відповідати правному почуттю громадян, мусить служити загальному інтересові. Щойно тоді буде виконуваний; вслід за тим будуть його виконувати. Не виконуваний закон є мертвим законом; закон, що його виконання спирається виключно на примусі — може бути ненависним; непотрібний закон легковажать собі — кожний з них підриває лише довіря до правного ладу. Велика законодатна роля парляменту полягає на авторитативному ствердженні: чи закон викональний, чи відповідає правному почуттю громадян, себто чи буде виконуваний без примусу і вкінці чи є потрібний для загального добра. Ці питання мусить ставити собі законодавець, заки віддасть голос за таким чи іншим проектом закону. Щойно тоді рівень законів значно зріс би й одночасно друкарська машина друкувалаб повоління закони. Не можна міряти продукції законів на кільометри, а „сірий громадянин" мавби дійсно час зглибити і пристосувати в життю менше, але зате розумніші закони. А щоб це сталось — кінчить проф. Маковський — посли і сенатори повинні ухвалювати лише викональні і необхідні

Святі слова. Діло лише в тому, чи порад проф. Маковського послухає теперішний сойм і сенат та уряд, що засипує законопроектами обі законодатні палати.

Можливе теж, що нові кодифікатори підуть за порадою проф. Маковського і розумно уложать ріжні, часто суперечні собі постанови багатьох законів, декретів і розпорядків так, що бодай кожний розумний урядовець юрист знатиме, які закони обовязують, які ні. Крайня пора, щоб зникло кількадесять збірників законів і бодай у тих збірниках, що їх перевидає міністерство справедливости, було менше помилок, ніж є в тому, що недавно появився накладом міністерства справедливости й обіймає 8 томів законів та розпорядків від 1918 до 1934 р. включно.

Відповідальність Суспільної Обезпечальні за погане лікування обезпечених.

Питання, чи Суспільна Обезпечальня відповідає за своїх лікарів, які погано лікували обезпечених, якщо внаслідок поганого лікування обезпечений потерпів і має шкоду, цікавить широкі верстви фізичних та умових працівників. У цій справі Найвищий Суд у Варшаві станув на становищі, що Суспільна Обезпечальня не відповідає за наслідки поганого лікування обезпечених своїми лікарями. Найвищий Суд ось так мотивував у свому найновішому присуді з 15. березня 1938 р. (до ч. II. С. 2352/37) відмову признати обезпеченому відшкодування за наслідки поганого лікування:

За шкоду відповідає той, хто її завинив, себто хто нарушив законний або договірний обовязок. Пізвана Суспільна Обезпечальня обовязана дати позовникові як обезпеченому лікарську опіку, себто опіку осіб, які мають право лікування на основі закону і цей обовязок виконала. Закон не накладає на пізвану Суспільну Обезпечальню обовязку дати обезпеченому таку лікарську допомогу, при якій медичні помилки булиб виключені, себто пізвана Сусп. Обезпечальня не відповідає за лікарські помилки виключно осіб управнених розпізнавати недуги і лікувати недужих. Щож торкається обох цих ділянок лікарської практики, лікарі є незалежні від Обезпечальні і лише вони розпізнають недугу та лікують, себто, нема ніякого звязку між помилкою в лікуванні позовника і діланням чи занедбанням пізваної С. Обезпечальні як причиною або хочби лише одною з причин шкоди позовника, що повстала внаслідок помилки. Пізвана С. Обезпечальня не відповідає теж за вину у виборі лікарів, бо вибрала особи, які мають право на основі закону професійно виконувати лікарську практику. Також про потребу помочі спеціяліста рішає не пізвана С. Обезпечальня, лише особа, управнена на основі закону розпізнавати і лікувати недуги. Отже, якщо лікар, який має право виконувати практику, згодився лікувати позовника чи пак оперувати його, тимсамим ствердив, що не треба допомоги спеціяліста і тому нема теж вини пізваної С. Обезпечальні щодо вибору особи. Згаданий погляд випливає з загальних засад кодексу зобовязань і відповідальности за шкоду, що її спричинила особа, якій доручено виконувати чинитьбу. Пізвана С. Обезпечальня доручила лікувати позовника особам, які професійно займаються лікуванням і мають право виконувати це на основі закону. Отже щодо пізваної С. Обезпечальні нема здогаду вини зі ст. 144 § 1 кодексу зобовязань і обовязком позовника було виказати по думці ст. 144 § 2 к. з., що обовязана доручила виконувати чинитьбу нездатній особі. Позовник не лише не доказав, але навіть не твердив, що хірурґ спеціяліст, який практикує від 20 років, був особою індивідуально нездатною до операції, що її перевів у позовника, а тим менше, будьто би пізвана С. Обезпечальня знала про цю нездатність підчас доручування лікарської опіки.

Зовсім інакше виглядає справа вини самої Суспільної Обезпечальні як такої, а не лікарів при лікуванні. Отже у присуді з 13. грудня 1937 року (до ч. II. С. 1458/37) Н. Суд станув на становищі, що Суспільна Обезп. відповідає за загаяння лікарської допомоги, якщо така допомога булаб успішна для обезпеченого, якби була негайно виконана.

НЕ ВІЛЬНО УСУВАТИ БЕЗРОБІТНОГО З ПОМЕШКАННЯ.

Окружний суд у Львові видав присуд у мешканевій справі, що має засадниче значіння. Справа опинилася в суді тому, що власничка дому Д. С. хотіла усунути з однокімнатного помешкання льокаторку на тій основі, що вона залягала з заплатою двомісячного комірного. Власничка дому Д. С. внесла позов до городського суду домагаючись розвязання договору найму на тій основі, що льокаторка працює в одній із львівських каварень і може платити комірне. Переслуханий у тій справі як свідок власник каварні зізнав, що пізвана заробляє в нього 20—30 зол. місячно. Підчас процесу позовниця, щоб виєднати відхилення мешканевої мораторії закинула, що відступила пізваній льокаторці помешкання у свому домі на вищому поверсі, але пізвана відмовилась приняти це помешкання. Адвокат пізваної заявив, що якби пізвана обняла нове помешкання, не моглаб користати з мешканевої мораторії, що їй дає закон про охорону льокаторів. Городський суд відкинув домагання позовниці, а окружний суд затвердив присуд першого суду.

ГРОМАДИ ВІДПОВІДАЮТЬ ЗА НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ НА ДОРОГАХ.

Найвищий Адміністраційний Трибунал у Варшаві оголосив на днях присуд (до ч. реєст. 6290/35) у справі відповідальности громад за нещасливі випадки на дорогах і хідниках, що повстали внаслідок невідповідного їх утримання. Згадана справа опинилася перед Найвищим Адмін. Трибуналом у звязку з виданням міськими управами правильника про вдержування в чистоті і в порядку вулиць. Найвищий Адміністраційний Трибунал станув на становищі, що навіть в такому випадку, коли правильник накладає на власників нерухомостей в місті вдержувати чистоту і порядок на вулицях міста, громада не є вільна від відповідальности за нещасний випадок, спричинений невідповідним удержанням доріг і хідників.

Чи філія „Просвіти" у Вашому повіті та читальня „Просвіти" у Вашій громаді зорганізували вже курси для боротьби з неписьменністю? Такі курси слід організувати таки зараз і скрізь! Учіть неписьменних із книжечки „ДО СОНЦЯ"!

Сторінка без політики.

Коли володар йде на вигнання.

Зі споминів про втечу Вільгельма II з Німеччини.

Англійський історик Вігер Бене, дуже докладно описав історичні події трагічних часів зперед 20-ох років, завдяки чому вияснилися драматичні хвилини останніх подій цісаря Вільгельма II. та його втечі до Голяндії.

СУМНА НАРАДА.

9. листопада 1918 р. в годині 9. рано у головній німецькій кватирі в місцевості Спа відбулося засідання, сумна нарада найвищих достойників Вільгельма II. над дальшою долею цісаря, бо в Німеччині вибухла революція. Предсідником був Гінденбурґ. Із сумним лицем сиділи також: сивий уже адютант Вільгельма II. Плессен, ґенерал Гренер та високі старшини армії. По нараді всі пішли на замок Фрайнезе, де перебував цісар у товаристві ґр. Шуленбурга, шефа ґенерального штабу, кронпрінца й адмірала фон Гінце.

ОСТАННІ ІЛЮЗІЇ ВІЛЬГЕЛЬМА II.

По лиці Вільгельма II. спливають сльози. Ген. Гренер вияснює цісареві, що вибух революції — це вже довершене діло та що військові частини одна за одною відмовляють послуху. Отже абдикація конечна. Вільгельм II. розуміє, що ніяким чином не можна довести до домашньої війни у таких умовинах. Одначе він не тратить надії: „Залишуся у Спа, поки не підпишуть перемиря, та опісля повернуся до Берліна з моєю армією!"

Цісар зовсім не розумів великої небезпеки положення. Телефони з Берліна голосять звязкими, багатомовними словами: „Частину армії по частині опановує дезерція. У Берліні заворушення!" Полковник Гевс, який приїхав з кронпрінцом, приносить вислід анкети, яку він перевів серед 39-ох представників армії. Більшість заявила, що надії Вільгельма, що він при помочі війська відзискає втрачену владу — безпідставні. Також більшість песимістично гляділа на можливість, що військові частини, яких не опанувала ще дезерція виступлять проти зреворльтованих частин та юрби. Телефони далі дзвонять — їх настирливі голоси відбирають щораз то більше надії Вільгельмові II. Канцлер кн. Макс Баденський домагається абдикації. Вільгельм II. виглядає якби за цих кілька важких хвилин постарівся на 10 років. Тимчасом Лібкнехт проклямує радянську республику, а Шайдеман соціялістичну. Канцлером стає соціяліст Ебер. Вкінці цісар рішається виїхати зі Спа.

„ХОЧЕМО БУТИ ІНТЕРНОВАНІ".

На другий день у 6-ій годині зранку урядовець граничної сторожі будить старшого десятника Пінкерса: „Шість авт стоїть при границі!" При границі на болотнистій дорозі стоїть уже 9 авт. Пінкерс зовсім не орієнтується, що сумні люди в цих автах це найближче довкілля цісаря Німеччини.

— Хочемо дістатися до Голяндії — говорять йому з першого авта.

— Прошу дуже! Панове, будуть ласкаві показати пашпорти!

— Не маємо пашпортів, їдемо на конференцію до Гаги.

— Прикро мені, але не можу вас перепустити!

Вкінці один сивий старшина видушує зі себе непевним голосом:

— Ми ми не маємо пашпортів — ми хочемо бути інтерновані...

— Це зовсім щось іншого...

Пінкерс порозумівається телефонічно зі своїми наставниками.

ЦІСАР-УТІКАЧ.

Заки прийде відповідь, Пінкерс оглядає прекрасні лімузини. На каросерії одного з возів бачить він металевого німецького орла та три барви: чорну, білу й червону.

— „Може втікачі з головної кватири!" — думає старший десятник. — Але хто це може бути — той старший поважний пан, який виглядає на найповажнішу особу в цілім товаристві. Людендорф? — ні зовсім не подібний! Гінденбурґ? Ні, тамтой надто зайнятий війною. Отже... — може це просто сам цісар?!"

— Обридлива погода — відзивається інтересний „старшина" та звертається до Пінкерса — Який ви носите однострій?

— Однострій старшого десятника, па... ваша ексцеленціє!

— Чи це справді цісар? — непокоїться Пінкерс — чогож він шукає у Голяндії?

Пінкерс вертається до митного будинку. При стіні висить портрет Вільгельма II. Ті самі вуси, одна коротша рука, зовсім, як у цього скромного пана у лімузині.

НА СПОКІЙНЕ ЖИТТЯ ПО НЕСПОКОЯХ ВІЙНИ.

Пінкерс вертається до авт. „Старшина" веде з ним розмову про Голяндію, яку знає дуже добре, головно про Амстердам, та його найкращий у світі музей.

— І Гаґа, таке миле, таке чисте місто! Я часто відвідував там княжну Вільд!

Тепер вже нема сумніву. Пінкерс намагається ставути „на позір", але йому страшно дрижать ноги.

Тимчасом Вільгельм продовжує:

— Буде мир, тішить вас це?

Пінкерс не може промовити слова зі зворушення.

— Так — думає голосно цісар — війна повинна вже давно скінчитися, але алянти не бажали цього. Тепер усе скінчене! Завтра підпишуть перемиря!

Надходить голяндська військова частина і цілий похід їде до залізничої стації Айслен. Звідсіля цісар Вільгельм II. поїхав спеціяльним поїздом до Амстердаму, де прийняв його ґр. Бертік.

Льоґіка Талейрана.

Коли до Франції наспіла вістка про смерть англійського короля Юрія III., викликала вона великий переполох на париській біржі. Париські банкирі довго переслідували Талейрана, щоб він цю вістку або заперечив або потвердив. Вкінці Талейран, знуджений їхніми атаками, візвав їх на окрему конференцію. Коли банкирі сильно зацікавлені і схвильовані, зявилися в нього, Талейран зазначив, що він виявить їм свою думку, але під умовою, що вони задержать її в тайні та що вона не вийде поза фінансовий світ.

— Одні вістки — зачав Талейран і його лице сяло великою радістю — кажуть, що король живе та тішиться знаменитим здоровлям! — Тут зробив Талейран довшу перерву в оповіданні.

— Другі вістки — продовжував він з траґічно-болісним виразом обличча — голосять, що король помер.

Банкирі заворушилися. Тоді Талейран зовсім уже спокійний сказав:

— А я думаю, що ніодна з цих вісток не є правдива. Правда, не можу цього доказати, але коли будемо льоґічно думати, ясно з цього виходить, як візьмемо середньо-аритметичну з цих поголосок. Король хорий, але напевно небавом видужве.

По цих словах Талейран вийшов зі салі.

Радіовисильні на китах.

Судно „Юнітас", що виїхало в останніх днях на полів китів на північні води Атлянтійського Океану, взяло зі собою багато малих радіовисильних апаратів, щоб умістити їх на хребтах убитих китів. Це виглядає на зовсім недоцільне, але тільки на перший погляд. Судно, яке полює на китів зовсім не пристосоване до того, щоб забрати на себе тіла убитих китів. Коли залога судна поцілить та убє гарпуном кита, вдуває йому під шкіру деяку кількість повітря, щоб тіло не потонуло. На хребті кита застромлюють високий дрючок з пестрою хоругвою, щоб здалеку кидалася вона в очі. Опісля судно поникає тіло кита вітрові та филям та відїздить на дальші лови. При кінці полову на місце ловів припливає „судно-фабрика", яке має на своїм чердаку всі уладження, потрібні до перерібки китового товщу і т. я. Багато суден плаває іноді цілими тижнями по морі, щоб віднайти тіла вбитих китів. Вони беруть убитих китів на голівник та тягнуть їх до „судна-фабрики". Великі трудноші лежать у відшукуванні вбитих китів, бо вітер заносить їх іноді далеко від місця, де їх зловили. Іноді просто неможливо їх відшукати.

Тепер, завдяки приміщенню малих радіовисильних апаратів на хребтах убитих китів, сподіються, що вдасться усунути ці трудноші. Малий радіовисильний апарат, уміщений на хребті убитого кита, висилатиме автоматично в точно означених відступах часу спеціяльні сиґнали.

Кожна така радіовисильня матиме інший сиґнал. Кожне судно для ловлі китів матиме радіоґоніометричні апарати, що при їх помочі можна буде точно назначити місце де находиться радіовисильня і віднайти кита, на якому вона уміщена.

ЯК РЕАГУЮТЬ НА ФІЛЬМУ ЧОРНІ ЕНТУЗІЯСТИ КІНА.

У деяких англійських кольоніях у середущій Африці вже віддавна істнують кіна. Останніми часами зачали їх відвідувати туземці. Наївні мурини так сильно переймаються фільмом, що зовсім затрачують почуття дійсности, відчувають все безпосередньо й реагують на події на екрані. Трапляється доволі часто, що якийсь мурин, під враженням антипатії до якоїсь постаті у фільмі, кидає в екран ратищем, або стріляє з лука. Дивує його, що стріла зовсім не шкодить тій постаті. Та, очевидно, стріла шкодить екранові.

Тому кольоніяльна англійська влада видала наказ, що до кіна не вільно входити зі зброєю. Ці її віддають мурини за числами в одягальні. Ця поведінка це [illegible] ознака в помітн[illegible]

Новий болгарський уряд.

Премієр Кіоссеіванов, якому король поручив утворити новий кабінет, по коротких нарадах утворив новий уряд у такому складі:

Премієр і мін. зак. справ — Юрій Кіоссеіванов, мін. внутр. справ — ген. Микола Чведев, мін. освіти — проф. Богдан Фільов, президент мистецької академії, мін. скарбу — Добрібозілов, президент національного банку Болгарії, мін. справедливости — Микола Йотов, б. мін. публичних робіт, мін. війни — ген. Теодозій Даскалов, який мав цей ресорт також у попереднім кабінеті, мін. торговлі — Ілія Козуханов, б. мін. справедливости у попереднім кабінеті, мін. рільництва — пос. Іван Багрянов, мін. публичних робіт — Ганев, мін. залізниць — Володимир Аврамов, ґен. прокуратор касаційного суду.

Цей уряд це шестий в черги уряд, який утворив уже Кіоссеіванов. У склад його увійшло 4-ох членів попереднього кабінету та 6-ох нових міністрів, з яких 2-ох членами сойму.

Нині новий уряд представиться парляментові.

Загострення для чужинців у Франції

У низці декретів, які у понеділок проголосили у Парижі, є і зарядження, що торкаються чужинців замешкалих у Франції. Утворено спеціяльну бриґаду поліції, зложеної з 1500 поліціянтів, яких завданням буде зміцнення контролі кордонів. Чужинці у Франції мусітимуть від тепер більше платити за карту ідентичности. Ціну її устійнено на 100 франків для чужинців, які працюють та на 400 фр. для чужинців, які не мають заняття. Чужинці, які дістали французьке громадянство, не матимуть права голосування та щойно по 5-ох роках їх буде можна натуралізувати. Чужинці-французькі громадяни, можуть втратити це громадянство.

Підчас відвидин анґлійських міністрів у Парижі вирішать

анґлійсько-французьке становище у справі німецьких кольоніяльних ревіндикацій

Мін. Бонне зазначив предсідникові комісії закордонних справ палати послів Містлерові, якого приняв у понеділок на довшій авдієнції, що досі між Німеччиною та Францією не дійшло до ніяких розмов у справі німецьких кольоніяльних ревіндикацій, та, що на майбутне не передбачено таких переговорів.

На цій авдієнції устійнено речинець засідання комісії закордонних справ.

Неприязні міністрові Бонне парляментарні кола намагалися, щоб це засідання відбулося ще перед приїздом прем. Чемберлена та мін. Галіфакса до Парижа. Мін. Бонне рішуче спротивився цьому, бо це булоб шкідливе для анґльо-французького порозуміння у париських розмовах. Тому засідання комісії закордонних справ скликали на 30. ц. м., себто по виїзді анґлійських гостей. Мін. Бонне точно поінформує членів комісії про хід париських розмов. Предсідник комісії закордонних справ Містаер скличе на 20. ц. м. інформаційне засідання, без участи мін. Бонне.

Французька преса висловлює побажання, щоб анґлійсько-французькі розмови довели до узгіднення становища цих обох держав до німецьких кольоніяльних ревіндикацій, і щоб опісля не заскочила Францію якась самовільна постанова британійського уряду.

СТАНОВИЩЕ АНҐЛІЇ.

Чемберлен, у відповідь на питання, яке поставили йому у Палаті Громад у справі кольоніяльного питання, пригадав деклярацію Болдуїна з 18. грудня 1935 року. Деклярація ця твердить, що не може бути мови про те, щоб віддати комусь британійські кольонії або мандатові території, якщо не братиметься під увагу інтересів цілого населення, яке ці території замешкує. Прем. Чемберлен дальше зазначив, що британійський уряд не переведе у цій справі ніякого рішення, поки його подрібно не розгляне парлямент.

СВОЇ КОЛЬОНІЯЛЬНІ ДОМАГАННЯ ЗВЕРТАЄ НІМЕЧЧИНА ЛИШ ДО АНҐЛІЇ ТА ФРАНЦІЇ.

Ціла німецька преса дальше пише про питання звороту Німеччині її колишніх кольоній. „Від довгих років — пише „Кельніше Цайтунґ" — Німеччина домагалася звороту кольоній, які їй безправно заграбали. Льондон і Париж ховаються за Ліґу Націй. Це значить, що вони шукають криївки за самим собою. Тому, що з Ліґи виступила Італія та Японія і тому, що европейські питання у найбільш критичних хвилинах рішали, не звертаючи на Ліґу найменшої уваги, у кольоніяльнім питанні ми звертаємо свої домаганя виключно до Франції та Анґлії. Їх завданням є отворити Німеччині дорогу до кольоній.

ПРЕМІЄР ЧЕМБЕРЛЕН НЕ ВИДЕ ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ І КАНАДИ.

Прем. Чемберлен заперечив у палаті громад поголоску, що появилася в анґлійській пресі: немовби він вибирався разом із британійською королівською парою в подорож до Канади й Америки.

АРЕШТУВАННЯ ЧЕСЬКИХ КОМУНІСТІВ.

Чеська влада безпеки арештувала 13-ох передових провідників компартії, м. ін. начального редактора припиненого комуністичного щоденника „Руде Право".

Провідник чеських комуністів Ґотвальд пропав без вістки.

—o—

Що писало „Діло" 50 років тому.

Пятниця, 16. листопада 1888.

З ЧЕРНОВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

„З черновецького університету п.,ас „Буковина" ось яку вістку: Виклади у черновецькім університеті почались через репарації щойно минулого понеділка. Проф. д-р Стоцький читатиме цього півроку про „Руську старину" і „Літопис Нестора". Більше не почуєш і цього року в нашім університеті, бо і з „практичних вправ" на теольоґії залишилася хіба одна катихитика та й то на такім язичію, якого ніхто не зрозуміє".

ЗИМА В РОСІЇ.

„Зима в Росії почала більше лютитись нім у нас. Повідомляють, що на озері Ладога лід захопив багато кораблів з товарами і наніс шкоди на міліон рублів. В олонецькій губернії медведі, захоплені скорою зимою, почали громадно навіщати містечка і села і тому треба було вислати військо проти них".

ГРОМАДСЬКІ ВИБОРИ У СТРИЮ.

„З нових виборів до ради міста Стрия в III-тій виборчій окрузі вийшло 5 русинів міщан, 4 жидів і 3 поляків".

ВОЛОДИМИР РАДЗИКЕВИЧ.

Іван Вагилевич.

як герой польської повісти.

Іван Вагилевич, колись ідейний товариш Маркіяна Шашкевича, член „Руської Трійці", був мрійником, фантастом і романтиком, не тільки у своїх поетичних і наукових творах, але і в житті. Ця його мрійлива, запальна, поетична вдача була головною причиною його життєвої траґедії: дивних вискоків і любовних пригод. (Про що писали Головацький і Свистун).

Після безжурних дитячих літ (уродився 2. вересня 1811 р.), які провів як син священника в Ясені над Лімницею, пішов у сьомому році життя до Бучача, до нормальної школи ОО. Василіян. Відси перейшов до ґімназії в Станиславові, де покінчив у 1828. р. шість ґімназійних кляс. У тому році осінню й записався на „фільософію". На „фільософії" замість двох літ просидів сім, займаючись поезією, археольоґією, етнографією та фільольоґією та їздив на наукові прогульки.

У 1839. р. покінчивши теольоґію, не дістав свячення, бо був під поліційним доглядом і духовна влада закидала йому неприхильність до унії і мале зацікавлення духовними справами. У тяжкій матеріяльній скруті скористав Вагилевич із помочі графа Йосипа Дунін - Борковського, що дав йому мешкання, одіж і харч і тоді почав вести безжурне, безладне життя. Борковський увів Вагилевича в польські аристократичні кола, і — на думку Головацького — збив його спантелику, впевняючи його, що він „ґеніяльна людина, світоч над світочами та в додатку красень над красенями", в якому закохані всі аристократки". Вагилевич повіривши, що може бути львівським „Дон-жуаном", „просиджував цілими годинами перед дзеркалом, робив різні приманливі прически й любувався своїми чорними очами". Закохавшись в якійсь польській аристократці з синіми очима й русявим волоссям, якої не бачив, на імя Юлія, Вагилевич почав писати до незнайомої палкі листи та любовні сонети, які ґраф начеб то передавав самій Юлії. Вагилевич діставав через руки пань, що забавлялися інтриґою Борковського, любовні листи від Юлії і тією самою дорогою слав гарячі відповіді віршом і прозою до жінки, якої не... було. Але вкінці зродилися в нього сумніви, Вагилевич забажав побачити предмет своїх мрій. Тоді Борковський сказав йому, що Юлія у визначений день буде в костелі Єзуїтів разом із своєю тетою й мачухою. Вагилевич пішов до костела та нишком приглядався їй. Потім Борковський повідомив Вагилевича, що Юлію вивезли до Кривчич і скрили перед ним на хуторі. Вагилевич підкрадався під хутір, але служба прогнала його. Після того Борковський порадив Вагилевичеві післати Юлії заручиновий перстень і Вагилевич так зробив. У заміну отримав перстень від неї.

Хоч вістки, що їх подав Головацький треба приймати з деяким застереженням, всеж відомо, що Вагилевич у тих саме часах переживав якусь любовну драму. На це вказують листи й уривки листів невідомої ближче пані з Кракова з 1845 р., що зберігаються в бібліотеці Народного Дому та що їх надрукував Свистун у „Вістнику Н. Д." за 1906 р.

Після таких сумних життєвих досвідів познайомився Вагилевич із дівчиною - сиротою, Аталією Пекарською, одружився з нею, наладнав свої взаємини з консисторією, висвятився і дістав парохію в Нестаничах. У 1848 році покинув без дозволу духовної влади своє становище і вступив до польської революційної ґвардії. Тоді зачав видавати журнал „Dnewnyk Ruskij" на доручення й за підтримкою польської аристократії. Але повстання Австрія здушила. Вагилевич полишився без хліба. Він просив духовну владу повернути йому парохію, а коли влада зажадала від нього перевести реколекції, перейшов на протестантизм. На початку 1851 р. дістав працю при бібліотеці Оссолінських у Львові, але і тут скоро звільнили його з того становища, як... протестанта.

Прийшли нові злидні. В 1862 р. після смерти Дениса Зубрицького отримав місце директора при міськім архіві львівського маґістрату. Помер у 1866 р. Львівське „Слово" помістило такий некрольоґ: „Дня 10. лат. травня помер Іван Вагилевич, знаменитий письменник, колись український (руський), тепер польський, мовознавець і бібліотекар, славнозвісний цілій Славянщині, проживши 55 літ трудящого життя. Покійний поклав великі заслуги для нашої літератури виданням своєї української (руської) граматики, безперечно однієї з найкращих, і збиранням українських народніх пісень іще перед памятним 1848 роком. Його діяльність після того обернулася більше на користь польської літератури, де він найбільше заслужився при новому виданні словника Лінде, що вимагає докладного знання української (малоруської) й російської мови. Покійний полишив жінку й діти на — жаль, — як письменник — у нужді".

В часах, коли Вагилевич працював при бібліотеці Оссолінських, пізнав його польський письменник, Ян Захаріясевич, автор відомої у свій час повісти про рід Шептицьких п н „Święty Jur". Захаріясевич живо зацікавився постаттю Івана Вагилевича. Цьому зацікавленню дав вираз у статті „Muza czy Meduza" (Kartka z moich wspomnień), яку помі-

Захаріясевич просидів 4 роки у вязниці
стив в алманаху „Dla Stryja" в 1886 р.
і Шпіцбурґу, де писав поезії, потім студіював літературу, історію, естетику, математику. У Львові задумав написати і сторичну драму В Оссолінеум знайшов згадку про якусь воро

Б. ТУРЕЦЬКИЙ МІНІСТР ЗАКОРДОННИХ СПРАВ РУСТУ АРАС — АМБАСАДОРОМ У ЛЬОНДОНІ.

До Льондону наспіла вістка, що б. турецького міністра закордонних справ Русту Араса (який уступив при реконструкції уряду після смерти Кемаля) заіменують амбасадором у Льондоні.

До цієї вістки привязують британські кола чимале значіння, бо Русту Арас має опінію прихильника англьо-турецького зближення.

—o—

ФРАНЦУСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ Й КОМУНІСТИ ПРОТИ НАЙНОВІШИХ УРЯДОВИХ ДЕКРЕТІВ.

Президія парляментарної групи соціялістів рішила в резолюції не апробувати найновіших декретів уряду, мовляв, вони спричинять дорожнечу, зменшать споживання та загострять крізу.

Комуністи протестують проти декретів, як незгідних з програмою „людового фронту".

Як комуністи так і соціялісти домагаються, щоб негайно скликати парлямент.

—o—

По широкому світі.

В УССР М. Панасюк став наркомом харчевого промислу.

В Німеччині заборонено жидам ходити до якихнебудь шкіл за винятком жидівських.

Турецький парлямент признав пів міліона фунтів на кошти похоронів Кемаля Ататюрка.

У Палестині дійшло до дальших кровавих сутичок з арабськими повстанцями.

Японський буджет на 1939. рік перейде квоту 8 міліярдів єнів.

Французьким високим комісарем Сирії та Ливану стане б. посол у Відні Піо, на місце ґрафа де Мартеля.

Китайський маршал Вупейфу, один з найвизначніших військових і політичних діячів, почав акцію проти Куомінтану, за замиренням з Японією.

Японська влада звільнила совітський корабель „Вимпел", придержаний за те, що він вплинув нелеґально на японські води.

У Клайпеді у школах жиди будуть мусіти сидіти в окремих лавках.

Норвеський король виїхав через Берлін до Льондону, де є його хора жінка.

Совітська маринарка видобула з дна Чорного Моря великий корабель „Петро Великий", що наїхав на міну і затонув 1920. р.

—o—

УРЯД ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ НЕ ІНТЕРВЕНІЮВАВ У БЕРЛІНІ У СПРАВІ ПРОТИЖИДІВСЬКИХ ПОСТАНОВ.

Американський державний департамент у рішучій формі здементував поголоски, немов би Америка зробила у Берліні демарш проти нових протижидівських законів.

—o—

ПОХОРОН ФОН РАТА ВІДБУДЕТЬСЯ В ЧЕТВЕР.

Похорон жертви париського атентату, фон Рата, відбудеться на державний кошт в четвер у Дюсельдорфі.

КОМУНІСТИ Й ЕВАКУОВАНІ З ЕСПАНІЇ ДОБРОВОЛЬЦІ ДЕМОНСТРУЮТЬ У ПАРИЖІ.

Комуністи уладили в Парижі маніфестацію на честь евакуованих з Еспанії добровольців. Коло 2.000 комуністів ішло за відділом 1.500 добровольців та підносило оклики проти прем. Даляліє і мін. Рено. Поліція старалась відділити комуністів — пощастило їй це щойно після 1-годинної бійки.

ПОХОРОН КЕМАЛЯ.

Похорон Кемаля Ататурка відбудеться в понеділок 21. ц. м.

НОВИНКИ.

— **Конфіската „Діла".** Вчорашнє (253.) число „Діла" підпало конфіскаті за один уступ з передової статті „Прометеїзм та конструктивізм галицьких українців" та за одну вістку з рубрики п. н. „У „визволеному" Ужгороді".

— **Засідання Етнографічної Комісії НТШ** відбудеться у четвер 17. ц м., год. 18., у Музею НТШ з рефератом м-ра Р. Гарасимчука.

— **Філія Союзу Українок** у Львові повідомляє, що ширші сходини членів з рефератом про Волинь відбудуться **в четвер 17. ц. м. в год. 19-ій** у домівці Товариства. 2351

— **Відома** з камерних вечорів скрипачка **Стефа Левицька** влаштовує 20. XI. в год. 19.30 в Малій Салі Музичного Товариства ім. М. Лисенка власний речітал із цікавою програмою. При фортепіяні **Галя Левицька.** Дохід призначений на потреби Кружка Р. Ш. ім. Ганни Барвінок. 2355

— **В Українському Лікарському Товаристві** чергові сходини у пятницю 18. ц. м. в год. 7. вечір у власній домівці. На сходинах виголосить д-р Маркіян Дзерович виклад п. н. „Лікування інгаляціями та в пневматичних коморах". 2353

— **Засідання Фільольоґічної Секції Наук. Т-ва ім. Шевченка** у Львові відбудеться в суботу 19-го ц. м. в год. 6. з таким денним порядком: 1) Д-р М. Деркачева „Листування Лесі Українки", 2) Поточні справи.

— **В Молодій Громаді** прочитає в четвер 17. листопада ц. р. в год. 19-ій д-р Біланюк реферат на тему: „Географічні умовини розвитку Карпатської України". Вступ для членів і введених ними гостей.

— **Українські комунікати** передають радіовисильні Братислава і Банська Бистриця в таких годинах: 7.10 або 7.30 рано, 12.55 вполудне, по год. 14-ій, 16.05, між год. 19.—19.30 вечором, 21.05 і 23.05

— **Масові арештування в Чижикові.** В понеділок 14. ц. м. ранком поліція арештувала понад 20 селян у Чижикові. Між арештованими є М. Крохмаль, В. Кміть, Ст. Завадка, А. Пухальський, С. Сух, М. Штойко О. Криса, Ст. Крохмаль і Василь Форись. Два останні — це 60-літні старці. Причина арештування невідома.

— **Під колами поїзду** згинула на шляху Белзець—Любича Королівська 74-літня Анна Путько. Здогадуються що старушка кинулася під поїзд, щоби скінчити самогубством. — Недалеко Станиславова переїхав поїзд невідому жінку зі Старуні. — На залізничій стації в Перемишлі трапився в неділю 13. ц. м. нещасливий випадок. Підчас переїзду особового поїзду переходив залізничим шляхом урядовець окружної залізничої дирекції у Кракові Г. Мисливець і впав так нещасливо, що колеса вагону відтяли йому ліву ногу та нарушили череп. У безнадійному стані відвезли його до шпиталю.

— **Переполох і ранені підчас похорону жертв страшної пожежі.** В понеділок 14. ц. м.

хобію в Карпатах і про провідника повстанців страченого у Кракові — верховинця Муху. Образ Мухи не давав йому спокою. Шукаючи матеріялів звернувся за порадою до вченого А. Бельовського, а той справив його до свого приятеля і помічника: „Поїдете — сказав — до саду заведення; там праворуч буде павільончик, де мешкає Іван Вагилевич".

Після короткої характеристики наукової діяльности Вагилевича, якого називає „знавцем передісторичних часів", з гумором розказує Захаріясевич, як він уявляв собі цей павільончик, де працює людина, що заслужила собі на вигідне приміщення й достаток. Тимчасом замість павільончику побачив „домик чи радше рудеру, де на стінах вкритих грибом від часів Кривоустого не було вже вапна." У кімнаті огнище в купах румовища вказувало, що колись тут була кухня. Крізь брудне вікно з трудом продиралося світло. Стіни були обдрапані, не було підлоги, тільки кусники цегол. На тапчані сперто кінець неґибльованої дошки; другий кінець спочивав на цеглах з розваленої кухні. На дошці лежали вилинялі книжки і цілі стоси паперу, записаного дрібним маком. За столом сидів блідий, низький мужчина з гладко виголеним обличчям. Мав на собі ватований шляфрок, колись критий якоюсь бавовняною матерією. Тепер покриття щезло; полишилася тільки вата, що трималася на сірих нитках. Автор описує враження, яке зробила на ньому ота обстанова і людина. Його всі поетичні мрії розвіялись і на місці героя Мухи виринула постать Вагилевича. Вагилевич дав Захаріясевичеві багато цікавих пояснень, але він його вже не слухав. Пощо — подумав собі автор — із давніх віків добувати непевного героя, коли ось тут стоїть правдивий герой наших часів. Чи постать людини шляхотних аспірацій, що домиться із страшною турботою життя і не зважаючи на те, не заде під тягаром, не гідна авреолі першого героя?...

Постать Вагилевича зацікавила Захаріясевича з психольоґічного боку і він написав повість „Учений", яка появилася у Львові в 1855 році ще за життя Вагилевича і зустрілася з прихильною критикою.

Вагилевич - Роберт у повісти Захаріясевича*) — це син бідних батьків, що дістається на двір дідича і виховується у панському середовищі. Тієї ласки досягає за те, що вирятував життя маленькій донечці пана Калясантого, Каміллі. Це мрійник, фантаст із буйною поетичною уявою. Разом із сином свого добродія, Казимиром, учиться у школах, перевищаючи свого ясновельможного товариша талантом і пильністю. Одначе „чим більше збагачує свій ум наукою, високими думками, чим більше загріває своє серце до гарних, високих, горячих поривів та чим більше росте в опінії своїх товаришів, тим більше занедбує світові вимоги.." Панна Каміля після повороту із заграничних шкіл у тиху карпатську закутину грається з молодим чорнявцем, але її батько, що, застає Роберта перед донькою на колінах, уміє вказати йому на суспільну прірву. Роберт виїзджає до Львова і в науці шукає розваги й забуття. З бігом часу „його постать похилилася, згорбилася унаслідок просиджування над книжками, одначе обличчя дивно вишляхотніло, темні сині очі кидали блиск якоїсь мелянхолії й туги..." Він пише поезії, студіює право, живе самітно, бо власне громадянство його не розуміє... На його столі довга піраміда книжок і зшитки з синього паперу, старанно зложені й записані дрібним письмом... Якийсь аптикар дає йому лекцію. Роберт має вчити доньку землевласниці, що має пів міліона маєтку, Юлію (імя — ідентичне з імям, що його подає Головацький). Але ні старинні хроніки, ні стирти записаного паперу не всилі запобігти природним вимогам життя. Гарна учениця розбуджує кохання в серці Роберта: грає йому мелянхолійні українські думки й питається, чи він розуміє її музику. На це він відзивається: „Якже-ж би я її не розумів? Я-ж виссав її з молока своєї мами". Щойно тепер виявляється, що Роберт — це українець. Тимчасом пан Калясантій банкротує. Його син, приятель Роберта, забирається до праці. Роберт у великодушному пориві вирікається особистого щастя, коли дізнається, що його приятель кохає Юлію. Усі його мрії розвіваються. „Усе те, — говорить він — на чому я будував мої мрії, розприслося, як весняні леди. Моя праця не принесла мені ніяких овочів, моя наука — це талант у землю закопаний, громадянство мене не знає, бо мої думки промайнули поруч нього, а почування мого серця випалилися в країні мрій, куди ніхто за мною не настиг. Жив я самітником серед світу, бо здавалося мені, що цей світ буде колись шукати за мною, що прийде до мене з пальмою нагороди за моє мучениче життя, тимчасом я пройшов серед тих, що мене не знали й не розуміли..." Пригноблений і зневірений він перериває правничі студії, уникає знайомих і спроваджується під личаківську рогачку у затишшя цвинтарних мурів. Палить свої поезії, присвячуючи тільки свою увагу студіям передхристіянських часів. Займається траками й даками, варягами і слов'янами та „славянськими членами заселює всі частини старого світу". Юлія виходить заміж за Казимира, Каміля за якогось графа.

У своїй повісти, дещо поплутаній у композиції, хоч багатій у вишукані ситуації, рефлексії автора та риторичний патос, старався Захаріясевич збагнути та вияснити стан гіпохондричної депресії, яку помітив у Вагилевича при зустрічі з ним. Вияснив це по своєму розуміню, вишукуючи в уяві різні її причини. Але своїй повісти не дав влучного й випрацьованого заголовку. Багато влучніший для всієї праці Вагилевича та цілої його трагедії був би наголовок: Змарноване життя.

—o—

*) Захаріясевич був теж українцем зроду.

рано відбувся в Марсей похорон жертв страшної пожежі, що знищила два тижні тому великий будинок „Нової Галерії". Ціле місто прибрано жалібними прапорами. Всі бюра, школи, крамниці і ресторани були замкнені, а коловий рух у середмістю припинений. Жалібний похід рушив з будинку міської бібліотеки, прибраного крепою і галуззям кипарисів. На 12 військових самоходах зложено 48 домовин, а на окремому самоході урну з землею і попелом з місця пожежі, що має символізувати смертні залишки жертв, яких не змогли віднайти. Жалібний обряд почався в год. 9.30 у присутности міністра внутрішніх справ Саро, представників цивільної влади, війська і духовенства, родин жертв, численних делегацій та величезної маси мешканців міста. По відправі Служби Божої і відспіванні жалібних пісень мін. Саро виголосив промову, присвячену памяти жертв пожежі. Підчас похорону повстав страшний переполох між публикою внаслідок вибуху фотографічного приладдя одного пресового репортера. Переполох з трудом опанувала поліція. При кінці похорону дійшло до нового переполоху між присутніми. Переполох викликав один сенегальчик, який беріг з іншими сенеґалійцями ладу. Сенеґалієць у приступі божевілля почав бити прикладом свого кріса присутніх на похороні на право і на ліво та зранив понад 12 осіб. Лекше раненим перевязали рани в аптиці.

— Нагорода Нобеля з фізики. Шведська академія наук признала цьогорічну нагороду Нобеля з фізики італійському вченому проф. Енрікові Фермі за його досліди над первнями. Проф. Енріко Фермі має всього 37 років і є одним із наймолодших лавреатів Нобеля. Професор Енріко Фермі викладає хемію в університеті в Римі та членом італійської академії наук.

— Дві корабельні катастрофи. З Боготи в Колюмбії надійшли вістки, що вітрильник „Еквістміна" з 19 особами затонув по дорозі до Панами і ніхто не врятувався. Причиною катастрофи був буревій. Досі виловили мертві тіла двох жертв катастрофи. — На японському кораблі „Нодомару" повстала пожежа між Тсінтао і Дайреном. Корабель затонув. Пасажирів і залогу врятував корабель „Тюрамару".

— Турки покидають Добруджу. З Добруджі в Румунії виїхало до Туреччини 1.000 турків, які поселяться в Анатолії.

— Страшна катастрофа трапилася підчас самоходових перегонів у Тресаройос у Аргентині, підчас якої згинуло двох учасників перегонів. До катастрофи дійшло на одному закруті, де зударилися чотири перегонові самоходи. Бензина з розбитих самоходів запалилася і повстала жахлива пожежа. Рятункова акція була дуже важка тому, що годі було витягнути зпід звалищ заліза ранених учасників перегонів та механіків. Двох учасників звуглилось зовсім, а трьох механіків і три особи зпоміж публики важко ранені.

— Втеча 40 малп. Зі зоольогічного городу в Ляйпціґу втікло 40 малп до поблизького парку, користаючи з неуваги служби. Погоня за малпами тягнеться вже три дні.

— Дві летунські катастрофи. Під Шиполь дійшло в понеділок 14. ц. м. до катастрофи голяндського літака. В катастрофі згинуло 4-ох членів залоги і двох подорожніх німців, а трьох подорожніх та один механік важко ранені. — У графстві Суфольк упав військовий літак і розбився. Двох летунів згинуло.

— Зливний дощ розмив глиняні доми. В останніх днях падали в Александрії та околиці зливні дощі. З потоками води поплило кілька глиняних домів. На багатьох вулицях стримано всякий рух.

— Вдячні матері поставлять памятник Чемберленові. Один португальський щоденник виступив з ініціятивою поставити в Лісабоні памятник Чемберленові з добровільних складок „вдячних матерей" у Португалії. На поклик щоденника відгукнулося дійсно багато матерей і в короткому часі зібрано з дрібних складок 87.000 ескудів. Памятник збудують на одній із площ Лісабони.

— Масова продукція фальшивих дипльомів. Бразилійська поліція скінчила слідство у справі фальшивих дипльомів, що їх видавав т. зв. „бразилійський університет у Сао Павльо". Слідство виявило, що лише одного року „університет" видав 600 фальшивих лікарських, правничих, інжинірських, дентистичних та аптикарських дипльомів. Прокуратор притягнув до відповідальности проф. Марія Антонія де Сузу. Слідство виявило, що фальшиві дипльоми має багато визначних осіб у Бразилії.

Провідники українських центральних установ

культурних, освітніх, господарських, економічних і тіловиховних до своїх членів.

ВІДОЗВА.

ІДУЧИ ЗА ПОКЛИКОМ НАШОГО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННОГО МИТРОПОЛИТА КИР АНДРЕЯ, КОЛИ ВЖЕ НЕ СТОІМО ПІД БЕЗПОСЕРЕДНІМ НАТИСКОМ ЗОВНІШНІХ ПОДІЙ, МИ, НИЖЧЕ ПІДПИСАНІ ПРОВІДНИКИ УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ, ОСВІТНІХ, ГОСПОДАРСЬКИХ, ЕКОНОМІЧНИХ І ТІЛОВИХОВНИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ УСТАНОВ, СТВЕРДЖУЄМО В ПОЧУТТІ ПОВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ, ЩО ПІД ТЕПЕРІШНЮ ПОРУ ЗОРГАНІЗОВАНЕ НАМИ ЖИТТЯ І ЗАГАЛЬНО НАЦІОНАЛЬНІ ПОТРЕБИ ВИМАГАЮТЬ ВІД УСІХ НАС, ЧЛЕНІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЦИХ УСТАНОВ, ЩОБ МИ ЯК ДОТЕПЕР, ТАК І НАДАЛІ ЗБЕРЕГЛИ СПОКІЙ І РІВНОВАГУ ДУХА ТА НЕ ДАЛИ ВІДВЕСТИ СЕБЕ З ЦЬОГО ШЛЯХУ НІЯКИМ МОЖЛИВИМ ПРОВОКАЦІЯМ.

НАЙКРАЩЕ ПРИСЛУЖИМОСЬ НАЦІЇ, КОЛИ ВСІ РАЗОМ ПРИ СВОЇХ ВАРСТАТАХ ПРАЦІ НА МІСЦЯХ ВІДДАМО ВСІ НАШІ ЖИВІ СИЛИ ДАЛЬШІЙ КОНСТРУКТИВНІЙ ПРАЦІ НА ВСІХ ДІЛЯНКАХ НАРОДНЬОГО ЖИТТЯ. ТАКИМ ЧИНОМ РОЗБУДОВУЄМО ОРГАНІЧНІ, ЄДИНО ТРИВКІ ЦІННОСТИ, КОНЕЧЧЕ ПОТРІБНІ НАМ ТЕПЕР І В МАЙБУТНЬОМУ.

Львів, 15. листопада 1938. р.

Д-р Іван Раковський, д-р Іван Брик, Іван Галущинський, інж. Юліян Павликовський, д-р Кость Левицький, Остап Луцький, Юліян Шепарович, інж. Андрій Палій, інж. д-р Евген Храплива, д-р Павло Кривуцький, д-р Іван Гижа, Ярослав Колтунюк, Ярослав Скопляк, інж. Михайло Хроновят, д-р Роман Дашкевич.

— Ріжні вісти. Сильний буревій навістив пристань Сантос і заподіяв великі матеріяльні втрати та потягнув за собою жертви в людях. — На подвірю одної з гімназій у Римі вправляли гімназійні учні руханку на драбині. Нагло драбина впала і трьох учнів згинуло.

— Людина без записника — генерал без мапи. Кожний інтелігент XX-віку мусить вести свої щоденні діла „з олівцем у руці", цього вимагає від нього темпо наших днів, постійна змінливість вартостей гроша, праці, товару, тощо. Єдиним практичним помічником, підручним провідником у всіх тих заплутаних справах буде для Вас календар-альманах „Криниця" на рік 1939, із багатим, прецікавим змістом, великою інформативною частиною, яка стане все в пригоді у Вашій праці. Найважнішою новиною в „Криниці" є ОКРЕМИЙ ЗАПИСНИЙ ТИЖНЕВИЙ КАЛЕНДАР-ТЕРМІНАР, такий важний і конечний при щоденних записках ділової людини. Приступна ціна „Криниці" зол. 1.50 дає кожному змогу засобитися найкращою альманахово-інформативною настільною книгою цього року. Не гайте зі замовленням, бо скоро наклад може вичерпатися. Замовляйте у Видавництві „Діло", Львів, Ринок 10 або у всіх книгарнях чи продавців часописів. —2

Дописи.

ЛЬВІВ.

Листопадова академія ремісничо-промислової молоді Львова. В неділю 13. листопада ц. р. львівські ремісничо-промислові бурси улаштували у власній домівці в Народньому Домі при вул. Рутовського листопадову академію. Академію почав вступним словом настоятель рем.-пром. бурси при вул. Пасічній п. Юліян Колтун, абс. Богосл. Академії. Опісля мішаний хор бурси і „Зорі" відспівав „Засяло сонце золоте", хор дівочої бурси при вул. Кохановського: „Коли ви вмирали" та „Ми йдемо в бій". З черги з чуттям виголосив п. Я. Сумик деклямацію „Вершник" Лебединського. Загально подобалося скрипкове сольо В. Варана з бурси при Пасічній: „Романса Андалюза". Далі мішаний хор „Зорі" відспівав „Світе тихий", а мужеський хор з Бартосівки „Ой та зажурились". Друга частина академії почалася вязанкою українських пісень Безкоровайного у виконанні орхестри бурси з Пасічної. На дальшу програму склалися: скрипкове тріо Данкеля оп. 99, що його виконали питомці бурси з Бартосівки: М. Дірко, К. Крушельницький та А. Галиник, збірна деклямація жіночої бурси при Кохановського: „Україні" Ю. Косача та вязанка стрілецьких пісень мужеського хору з Пасічної. Академія закінчилася відспіванням національного гимну. Диригентам хорів: п-ні проф. Надраґа та п. К. Цепенді належиться признання за бездоганне виведення хорів, п. І. Кликаківній за мистецький фортепіяновий достріл. Українська ремісича молодь м. Львова частими імпрезами пригадує нашому громадянству, щоб воно живіше зацікавилось життям та допомогло усунути такий анормальний стан, що наша молодь не має навіть відповідної домівки на свої імпрези

Спорт.

УКРАЇНА — ЛЕХІЯ.

Змагання за мистецтво Окружної Ліги між обома дружинами відбудуться в неділю 20. ц. м. на грищі Чорних у год. 1. пополудні.

СЯН — РКС

Ці останні ц. р. змагання за мистецтво Окружної Ліги відбудуться в неділю 20. ц. м. на грищі Сяну в Перемишлі

Нові книжки і журнали.

о. П. Дзедзик: **КАТЕХИЗИ** для II. кл. вселюдних шкіл. (В начерках). Львів, 1938. 8-ка, стор. 104

В. ШАНОВНИХ АВТОРІВ І ДОПИСУВАЧІВ просимо завжди памятати, що рукописи треба писати тільки на одній сторінці, читко й виразно, залишати між рядками відступ (т. зв інтерлінію) і вживати паперу, на якому чорнило не заливає. Рукописи, що не відповідають цим вимогам, Редакція може використати тільки з трудом.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає.

Театри.

Великий Театр.

Середа 16. XI. год. 7.30 веч. „Закохана королева".

Четвер 17. XI. год. 7.30 веч. „Закохана королева".

Пятниця 18. XI. год. 7.30 веч. „Закохана королева".

Український Театр ім. І. Котляревського.

ВИННИКИ:
16. XI. Лісова пісня.

ЖОВКВА:
17. XI. Маруся Богуславка.
18. XI. Орфей у пеклі.
19. XI. Найкращий чоловік.
20. XI. Слово о полку Ігоревім.
21. XI. Пригода в Черчі.
22. XI. Зоря над Почаєвом.
23. XI. Лісова пісня.
З Жовкви іде Театр до Камінки Струм.

Український Театр Стадника (сеніора).

ЯНІВ (коло Теребовлі):
16. XI. Подвійна бухгальтерія.
17. XI. Чорноморці.
18. XI. Пітуш.

Український Народній Театр ім. М. Садовського.

ХОДОРІВ:
16. XI. Ой не ходи Грицю...

КІНА.

АПОЛЬО: „Пригоди Тома Соєра" (на основі Твейна).
АТЛЯНТИК: „Булю", екзотична фільма.
БАЛТИК: „Королівський овічник" (з Люїзою Райнер).
ВАНДА: „Чарівниця з Салем", „Кід Галагад".
ҐРАЖИНА: „Парижанка" з Даніелею Дарьє.
ЕВРОПА: „Вязниця без крат".
ЕМПІР: „Царівна Сніжинка" Вальта Діснея.
КАСІНО: „Алярм на морі".
КОПЕРНИК: „Остання бригада".
МАРУСЕНЬКА: „Професор Вільчур".
МЕТРО: „Роберт і Бертран".
МІРАЖ: „Порт Артур" із Даніелею Дарьє, Ад. Вольбріком.
ПАКС: „Для тебе, Маріє..." (Беньяміно Джілі).
ПАЛЯС: „Границя".
МУЗА: „Розалія".
РАЙ: „Верес".
РІЯЛЬТО: „Лікар гарних жінок".
РОКСІ: „Олімпіяда"
СВІТ: „Серце і шпада", „Дочка генерала Панкратова".
СТИЛЕВЕ: „Марко Польо" і ревія з Фалішевским.
ТОН: „Шікаго".
УТІХА: „Відділ зміїних".
ХИМЕРА: „Ля Габанера" (Зара Леандер).

ФОТОПЛЯСТІКОН:
(вул. Маріяцька)
Італія: Верона, Мантуа, Озеро Гарда.

ФОТОПЛЯСТІКОН „СВЯТОВІД":
(вул. Коперника ч. 11 дім ф-и Кейм і Син)
„Єгипет: Каїро, Олександрія, Мар-Саба, Теби".

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Середа, 16. листопада 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Добрий день наймолодшим: „Скибка хліба" оповідання та мельодії і пісеньки, 11.00 Для шкіл: „Кльопоти із шукданням роботи" авд. для молодших дітей, 11.25 Твори та фантазії із фр. опер, пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полуднева авдиція, 14.00 Оркестра берлінської опери, пл., 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 „Наш концерт" авдиція для дітей, 15.30 Музика у вик. орх., 16.00 Пополудневий денник, 16.05 Господарські вістки, 16.20 Гутірка, 16.35 Моцартові арії та пісні у виконанні Любові Левицької в супр. форт., 17.00 Колиска війська незалежної Польщі, 17.15 „Король-танцюрист" муз. авд., 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Молодь перед мікрофоном: Нагорода за хоробрість, 18.30 Авдиція про мову, 18.40 Чи кіно це мистецтво, 19.00 Розр. концерт: орх., спів, 21.00 Шопенівський концерт, 21.30 Двацять літ літератури у відродженій Польщі, 22.00 Спортові вістки, 22.05 Танкова музика у вик. орх., 23.00 Останні вістки, 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Еспанські мотиви у фр. музиці, гр. пл. (Варшава II).

Четвер, 17. листопада 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Популярна музика з пл., 8.50 Ранішні вістки, 11.00 У такт музики — муз. поранок для вселюдів, 11.25 Марші та вальси, пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полуднева авдиція, 14.00 Концерт бажань, 14.45 Господарські вістки, 14.50 Хліборобська біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 Світ у кольорах, гутірка для молоді, 15.15 Клопоти та ради, 15.30 Музика у вик. сальон. орх., 16.00 Пополудневий денник, 16.05 Господ. вістки, 16.20 Проблема сиріцтва і кольоніяльні справи, гутірка для ліцеальної молоді, 16.40 Історичні співи, словно-муз. авд., орх., сопран, тенор, хор, 17.20 „Наші справи", гутірка, 17.35 Форт. твори, 18.00 Біжучі вістки з міста та провінції, 18.05 Для села: Які висліди мали ми при стосуванні гноївниці, Популярна музика з пл., 18.30 Про музичні титули, 19.00 Розривковий концерт: орх., два фортепіяни, вокальний квартет Евгена, 20.35 Веч. денник, метеорольоґ. вістки, спорт, програма на завтра, 21.00 Дорібок залізничника, 21.10 Театр Уяви: „Елізейські поля" Сальвадора де Мадаріяґа, 22.00 Спортові вістки, 22.05 Шуманові та Брамсові пісні у вик. В. Свіжевської, сопран, у супр. форт., 22.25 Відчит про музику, 22.35 Літературний кабарет: „Гумор під кулями" (часи оборони Львова), 23.00 Ост. вістки, 23.05—23.55 Концерт: спів, скрипка, форт., вступне слово у фр. мові (надає Варшава I. Рашин).

Пятниця, 18. листопада 1938.

7.00 Ранішній денник, 7.15 Музика з пл., 8.00 Авдиція для шкіл, 8.10 Година господині: Здоровля у сільській хаті, ради, вістки, легка музика з пл., 11.00 Для шкіл: „Катеринка" Бол. Пруса, авд. для старших дітей, 11.25 Твори Россіні та Моцарта, пл., 11.57 Сигнал часу, 12.03 Полуднева авдиція, 14.00 Інформаційна газетка в українській мові, **14.10 Українська музика з плит (хор ім. Лисенка, Крушельницька, Хор Котка)**, 14.30 Фрагмент із книжки Ст. Василевського „Дуже приємне місто", 14.45 Господарські вістки, 14.50 Біржа, 14.55 Програма на завтра, 15.00 Істор. загадка, авд. для молоді, 15.25 Спортовий порадник, 15.35 Музика у вик. орх., 16.00 Пополудневий денник, 16.05 Господарські вістки, 16.25 Гутірка з хорами, 16.35 Пісні у вик. Сергія Бенонія, 16.50 Чи можна любити чужу дитину як свою, 17.00 Ґріґові твори у вик. смичк. орх., 17.45 Біжучі вістки з міста та провінції, 17.50 Хроніки спів. і муз. т-в: Вступне слово, орх. твори, пісні у вик. муж. хору, 18.30 Театр Уяви: „Видужання", 19.10 В сумерку, концерт сальон. орх., форт., 20.35 Веч. денник, метеорольоґ. вістки, спорт, програма на завтра, 21.00 Хор, 21.15 Симф. концерт, орх., скрипка, 22.30 Знання та книжка: Збірний твір учених, 22.45 Музика з пл., 22.55 Інформаційна авд., 23.05 Закінчення авдиції, 23.15—23.55 Віденські оперетові композитори, з пл. (надає Варшава II).

ЗАКОРДОННЕ РАДІО.

Середа, 16. листопада 1938.

БЕРЛІН 9.30 Гендлеві та Бахові твори, 11.30 Концерт на форт. і орх. а-моль Ґріґа, 15.00 Розр. музика, 16.30 Орх., сол., 18.00 19.00 Листопадові мельодії, орх., хор, сол., БЕРОМІНСТЕР 22.00 Танк. музика, ВІДЕНЬ 12.00 16.00 Розр. концерт, 18.20 Соната на трубу та форт. г-моль Шільса, 19.10 Співає Беньяміно Джілі, 22.30 Концерт, ДАЙТШЛЯНДЗЕНДЕР 14.00 Муз. вечірка, 15.30 Камеральний хор, 16.00 Орх., 18.20 Тріо а-моль Чайковського, 21.15 Вояцькі пісні, 22.30 Хроматична фантазія та фуга Баха, ЛІЛЬ 21.30 22.00 23.00 Вечір опер: „Ле шкіс" Ґарсаніа, „Ля пуль нуар" Розентааля, МІЛЯНО 17.15 22.35 Танк. музика, 21.00 Комедія, 21.40 22.00 Концерт тріа, РАДІО ПАРІ 19.15 21.15 Пісні, 19.23 Форт., РИМ 17.15 Форт. дует, 21.00 22.00 23.00 „Симон Бокканеґра" оп. Вердія, СОФІЯ 18.30 Легка музика, 19.00 Популярна музика, 19.25 20.00 21.00 „Продана наречена" оп. Сметани", СТОКГОЛЬМ 15.35 Спів, скрипка, 19.30 20.00 Орх. концерт.

Четвер, 17. листопада 1938.

БЕРЛІН 15.00 Концерт віденського Моцартівського хору, 17.00 Шаконна д-моль Баха-Бусонія на форт., 18.00 19.00 Китиця мельодій, 21.00 Твори Ліста і Чайковського, БІЛГОРОД 20.00, 21.50 Нар. пісні, 20.30, 21.00 Скрипка, БРЕСЛЯВ 20.20, 21.00, 22.00 „Дер Вафеншмід" оп. Льорцінга, ВЕЖА АЙФЛЯ 21.30, 22.00, 23.00 Вечір оперет Офенбаха: „Подружжя під ліхтарнею", „М. Куфлері растера шез лі", ВІДЕНЬ 15.30 Андерзенова казка, 16.00 Кава по-віденськи, розр. концерт, 18.30, 19.00 Нар. мельодії, 20.10 Веселий муз. вечір, 21.00 Симфонія ч. 2. ес дур Ф. Шмідта, КОПЕНГАГЕН 20.10, 21.00 Симф. концерт, 22.40 Пісні, МІЛЯНО 21.00, 22.00 „Ґраф Люксембурґ" оп. Тераса, РАДІО ПАРІ 18.05 Театр Уяви, 19.15 Фр. сонати, 20.00 Середньовіччя, орх. концерт, 21.15 Пісні, 21.30, 22.00, 23.00, 24.00 Опера, РИМ 18.25 Весела авд., 21.00, 22.00 Симф. концерт, РИГА 19.15, 20.15 Концерт у 20-ліття незалежности Естонії, хор, сол., СОФІЯ 17.30 Військ. орх., 19.30 Популярна муз., 20.00 Дуті інструменти, ШТРАСБУРҐ 22.10 „Пісня кохання" оп. Шуберта-Берте (фрагм.).

Пятниця, 18. листопада 1938.

БЕРЛІН 10.00 Для дітей, 15.00 Неаполітанські образки, 17.00 Тріо, 18.00 Увертюри і танки, 20.10 21.00 „Дерфлінгер" муз. комедія Вальтера Кольо, БЕРОМІНСТЕР 20.00 21.00 22.00 „Масковий баль" оп. Вердія, ВІДЕНЬ 16.00 Орх. концерт, 18.00 Молодь грає і співає, 18.45 Австрійські пісні, 20.10 21.00 Симф. концерт, 22.30 „Трицятьтри варіяції ц-дур на тему Діябелія", Бетовена, ДРОЯТВІЧ 20.00 Свінґ мюзік, ЛІЛЬ 21.30 22.00 23.00 „Льоґенґрін" оп. Ваґнера, ЛЯЙПЦІҐ 20.10 21.00 Шубертівський концерт, МІЛЯНО 17.15 Танк. музика, 11.30 20.30 Розр. музика, 21.00 22.00 Симф. концерт, РАДІО ПАРІ 18.05 Камер. музика, 19.15 21.15 Пісні, 20.00 Орх. концерт, 21.30 22.00 Програма, опісля театр уяви: „Чорний Наполеон" драма П. Оріґота, РИМ 17.15 Танк. музика, 20.30 Розр. музика, 21.00 22.00 „Гарна вереснева неділя" ком. Бетія, опісля танк. музика, РАДІО РОМАНІЯ 19.30 20.00 21.00 22.00 „Вільний стрілець" оп. Вебера, СОФІЯ 17.30 Легка музика, 18.00 Популярна музика, 19.00 20.00 21.00 „Норма" оп. Беліні, СТОКГОЛЬМ 15.40 Пісні, 17.05 Нар. музика, 18.00 Популярний концерт, 19.30 20.00 Хор, нар. пісні, 20.55 Концерт на скр. і орх. д-дур Брамса.

Радіокутик.

ТРАНСМІСІЇ З МІЛЯНСЬКОЇ ЛЯ СКАЛЯ

До найважніших авдицій зимової програми італійського радія належать трансмісії з міланської Ля Скаля. Сьогорічний зимовий сезон почнеться 26. грудня оперою Вердія „Макбет".

ЯЗВА РАДІЮВОЇ РЕКЛЯМИ.

Один з французьких радіослухачів задав собі працю, щоб обчислити, кільки різних артикулів реклямує одного дня приватна французька радіостація. Виявилося, що одного дня реклямовано 82 фармацевтичні артикули, 17 конфекційних фірм, 16 косметичних препаратів, 14 споживчих крамниць, 12 фірм з меблями, 4 годинникарів, 7 засобів до чищення, не враховуючи інших менш важніших позицій.

ПРОПАГАНДА РАДІЯ В ПОЛЬЩІ.

Централя Польського Радія у Варшаві видала пропагандову авдицію, якої програма інсценізує катастрофу корабля, що її варшавська радіовисильня доводить до одного моменту. Далі її мають закінчити всі льокальні польські радіовисильні. Слухачів запрошено взяти участь в конкурсі та висказати свою думку щодо вартости тих закінчень, які кожна радіовисильня сама собі скомпонувала.

БІРЖА

Львів, 15. листопада 1938

ГРОШІ.

Купно-продажа: Бельґи бельґ. 90·32—89·85. Доляри америк. 5·31·00—5·28·50. Доляри канад. 5·26·00—5·24·50. Фльорени гол. 290·14—288·30. Франки фр. 14·18—14·08. Франки шв. 121·00—120·50. Фунти анг. 25·3—25·16. Ґульдени данц. 10·25—99·75. Корони чеськ. 10·75—10·40. Корони дун. 113·25—112·35. Корони норв. 127·13—126·13. Корони шв. 130·54—129·58. Ліри італ. 19·00—19·00. Марки фінлян. 11·19—11·00. Марки нім. срібні 92·00—89·00. Тель Авів

Папери.

1 і пів проц. внут. 67·20—65·00. 3 і пів 4 ем. 83·63 серія 93·25, 2 ем. 83·50. серія конот. 5. конвер. 68·15, 4 прем. дол. 43·00. 1 консолід. 68·25—66·75.

Акції.

Банк Польський 127·00 Цукор 37·25. Вугіль 35·00—35·50, Ліліпоп 88·25—87·50. Островець 65·00. Стараховичі 43·75.

Тенденція дещо слабша.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗУ"

Львів, дня 15. листопада 1938

1 кг. масла десер. бльок. без оп. 3·25 зол.
1 кг. масла сочков вид. з опак. 3·30 зол.
молоко 18—19 сот.
копа яєць [illegible] зол.

Тенденція на масло звишкова, на молоко та яйця сильна.

Оповістка.

Жертви зложені в Адміністрації „Діла": для **Українських Інвалідів** зол. 2— Анна Павлусевич, Коломия; для **родини Касперських** зол. 1.50 Мик. Березовський Станиславів.

Замість вінка на гріб бл. п. **Павлини** з Наврошьких **Дутчевичевої** складають о. д-р Застирці 5 зол. на школу ім. Шевченка Стрийської дільниці у Львові.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.